PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto V - Cena 15 lir - 10 jugolir - 2.50 din | TRST torek 5. julija 1949 | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | Štev. 158 (1248)

VOJNA UPRAVA JA ZA JUGOSLOVANSKO CONO STOja JE PREPRICANA, DA JE NJEN POSTOPEK POPOLNOMA V DUHU MIROVNE POGODBE IN V SOGLASJU Z II. ODSTAVKOM, CLENA 2. PRILOGE VII MIROVNE POGODBE.

Polk. LENAC.

Včeraj in danes zamenjava jugolir cone B v dinarje FLRJ

Zagotovitev nemotenega gospodarskega razvoja in napredka jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja

Ukaza VUJA-e št. 14 in 15 - Odlok glavne komisije za zamenjavo: **izmenjava se mora izvršiti v teku današnjega in včerajšnjega dne po tečaju 30 dinarjev za 100 jugolir**

Polk. MIRKO LENAC

KOPER, 4. — Včeraj — v nedeljo — je izšel odlok Glavne komisije za zamenjavo denarja, ki odreja, da bo obvezna zamenjava jugolir v dinarje izvršena 4. in 5. t. m. Po zaključeni zamenjavi t. j. od 6. t. m. dalje bo v coni B jugolira prenehala biti plačilno sredstvo. Rok za izmenjavo ne bo podaljšan v nobenem primeru. Omenjena komisija je bila imenovana na temelju ukazov VUJA-e št. 14. in 15. Hkrati s temi ukazi in omenjenim odlokom je poveljnik Vojne uprave JA za jugoslovansko cono STO-ja polk. MIRKO LENAC poslal Varnostnemu svetu Organizacije združenih narodov pismo, v katerem obvešča in obrazloži svoj postopek kot posledico neizpolnjevanja določb mirovne pogodbe s strani italijanske vlade in vključevanja cone A v gospodarsko-finančnem pogledu v Italijo.

Ukaza št. 14 in 15 ter odlok o zamenjavi objavljamo na tretji strani našega dnevnika. Pismo polk. Lenca pa se glasi:

Kakor je bilo pričakovati, je zamenjava jugolire z dinarjem dvignila mnogo prahu. Ves reakcionarni tisk se zaganja v ukrep vojaške uprave Jugoslovanske armade. V tem zboru niso mogli izostati kominformisti, a njihovi «argumenti» ne zaslužijo, da bi zaradi njih izgubljali besede.

Reakcionarni tisk se zaganja na napačni naslov.

Zadeva je zelo preprosta in enostavna. V svojem poročilu Varnostnemu svetu Organizacije združenih narodov je načelnik vojaške uprave JA polk. Lenac jasno utemeljil okoliščine, ki so vojaško upravo primorale, da je sprejela ukrep o zamenjavi jugolire. Zamenjava jugolire je postala nujna, čim se je izkazalo, da italijanska vlada nima namena dobavljati jugoslovanski coni Tržaškega ozemlja potrebne domače in tuje valute, kakor ji to nalaga mirovna pogodba, in je na te obveznosti pristala le glede anglo-ameriške cone. Med angloameriško vojaško upravo in italijansko vlado so bili sklenjeni gospodarski in finančni sporazumi, ki so v nasprotju z določbami člena 24. priloge VI in člana 2 priloge VII mirovne pogodbe z Italijo.

Vsi poskusi vojaške uprave jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja, da bi se v tem vprašanju dosegel sporazum z italijansko vlado, so ostali brez uspeha. Posledica tega je bila, da je bila jugoslovanska cona Tržaškega ozemlja gospodarsko blokirana. Če k temu pridenemo še dejstvo, da je bila v jugoslovanski coni v veljavi jugolira, ki je bila izdana za časa okupacije in zaradi tega brez mednarodne veljavnosti, je razumljivo, da vojaška uprava jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja ni mogla še nadalje trpeti položaja, ki je predstavljal veliko oviro za nemoten gospodarski razvoj cone pod njeno upravo, zlasti še, ker je ta položaj onemogočal normalne trgovske odnošaje z inozemstvom.

Na drugi strani pa je gospodarska pomoč Jugoslavije pripomogla k tolikšnemu gospodarskemu napredku jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja, da jugolira ni mogla več zadoščati za nadaljnji gospodarski razvoj, in je postalo nujno odpraviti neskladnost med naraščajočim gospodarskim prometom in obstoječim plačilnim sredstvom.

Uvedba dinarja kot zakonitega plačilnega sredstva poleg metrolire pa odpravlja to neskladnosti in jamči za nadaljnji gospodarski razvoj jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja v interesu njenega prebivalstva.

Ukrep o zamenjavi jugolire je torej naravna in nujna posledica kršitve mirovne pogodbe z Italijo od strani angloameriške vojaške uprave in vlade Italijanske republike, ki sta z vrsto sporazumov odtrgali anglo-ameriško cono gospodarsko, trgovsko, finančno in carinsko od jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja, in ki sta stalno zavračali vsak poskus vojaške uprave Jugoslovanske armade, da bi se dosegel sporazum in sporazumno reševanje vseh vprašanj glede poenotenja obeh con Tržaškega ozemlja na osnovi določb in v duhu mirovne pogodbe z Italijo.

Vojaška uprava jugoslovanske cone ni mogla mirno gledati na posledice, ki jih je to kršenje imelo za jugoslovansko cono, in je z zamenjavo jugolire ubrala edino pot, ki jo je v tem položaju imela na razpolago.

V tem je pomen zamenjave jugolire, in blagodejne posledice tega ukrepa za nadaljnji gospodarski razvoj jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja se bodo pokazale v bližnji bodočnosti.

Pismo poveljnika VUJA polk. Mirka Lenca

Varnostnemu svetu Organizacije združenih narodov

Pogodba med VUJA in vlado FLRJ o posojilu 500 milijonov dinarjev in o zagotovitvi zadostne količine denarja za cono B - Vlada republike Italije je odklonila oskrbeti tudi cono B z vsemi potrebnimi plačilnimi sredstvi kot je dolžna storiti na podlagi čl. 11 priloge VII. mirovne pogodbe

Čast mi je obvestiti Varnostni svet o sledečem:

Na moj predlog kot šefa Vojne uprave jugoslovanske armade za jugoslovansko cono Svobodnega tržaškega ozemlja je bila na dan 1. julija 1949 sklenjena pogodba o posojilu med Vojno upravo JA za jugoslovansko cono STO-ja in vlado FLRJ. S to pogodbo se je vlada FLRJ obvezala, da bo dala na razpolago Vojni upravi JA za jugoslovansko cono STO-ja vsoto od 500 milijonov FLRJ dinarjev v svrho zamenjave jugoslovanskih lir «B» (jugolir), ki so sedaj v obtoku v jugoslovanski coni STO-ja in zagotovilo zadostne količine denarja za potrebe omenjene cone. Vojna uprava JA za STO se je obvezala, da bo posojilo vrnila ko bo prejela naknado s strani Italije v smislu člena 76 točke 4 mirovne pogodbe.

Vojna uprava JA za jugoslovansko cono STO-ja je sklenila omenjeni sporazum s ciljem, da se napravi konec neprirodnemu položaju, ki je nastal kot posledica grobe kršitve mirovne pogodbe s strani Zavezniške vojaške uprave za anglo-ameriško cono STO-ja in vlade republike Italije. Ta položaj je bil v veliko škodo za interese prebivalstva jugoslovanske cone STO-ja in je predstavljal resno oviro na poti daljnjega gospodarskega razvoja in blagostanja tega področja. Kot je znano je italijanska vlada dolžna na podlagi člena 11 priloga VII mirovne pogodbe z Italijo obskrbovati STO z vsemi potrebnimi domačimi in tujimi plačilnimi sredstvi, vse dokler se ne ustanovi poseben denarni sistem za Svobodno tržaško ozemlje.

V cilju izvršitve tega člena mirovne pogodbe in na prošnjo Vojne uprave JA za jugoslovansko cono STO-ja se je vlada FLRJ — kot je bilo obrazloženo v mojem letnem poročilu, predloženem Varnostnemu svetu 2. novembra 1948. leta — obrnila na vlado republike Italije 23. novembra 1947. leta in zahtevala, da se začnejo razgovori med vlado republike Italije in Vojno upravo JA za jugoslovansko cono STO-ja zaradi sklenitve sporazuma o preskrbi omenjene cone s potrebnimi plačilnimi sredstvi s strani Italije.

Medtem pa je italijanska vlada navajajoč popolnoma neumestne in pravno nevzdržljive argumente, kot n. pr. da v jugoslovanski coni kroži denar različen od italijanske lire in da so zaradi tega odpadli pogoji za uporabo člena 11 priloga VII mirovne pogodbe, kategorično odklonila izvršitev svoje obveze, predvidene z mirovno pogodbo. Medsebojno dopisovanje ki je bilo o tem vprašanju videno med vlado FLRJ in vlado republike Italije, je bilo priloženo mojemu letnemu poročilu, poslanemu Varnostnemu svetu z dne 2.XI. 1948. leta.

Po drugi strani je Zavezniška vojaška uprava za anglo-ameriško cono STO-ja kršeč odredbe priloge VI. člen 24. točka 2. in 4. in priloge VII. čl. 11. mirovne pogodbe, sklenila 9. marca in 22. septembra 1948 z vlado republike Italije sledeče sporazume:

«Sporazum o nekaterih finančnih vprašanjih, ki izvirajo iz izvršitve mirovne pogodbe»;

«Sporazum o finančnih zadevah»;

«Sporazum o nabavi tuje valute»; in «Sporazum o izvršitvi sporazumov podpisanih 9. marca 1948 o vprašanju financ in tuje valute s posebnim ozirom na načrt poveljstva cone za udeležbo cone v evropskem programu obnove».

S temi sporazumi, ki nasprotujejo besedi in duhu mirovne pogodbe, je bila uresničena med angloameriško cono STO-ja in republiko Italijo denarna, carinska in gospodarska unija, tako da je anglo-ameriška cona izgubila svojo gospodarsko-finančno neodvisnost in se dejansko vključila v gospodarsko-finančnem pogledu v Italijo.

Zaradi teh kršitev mirovne pogodbe je vlada FLRJ kakor je to že znano, večkrat posredovala, toda vse njene intervencije so ostale brez vsakršnega rezultata.

Sklicujoč se na na podlagi gornjih sporazumov nastale gospodarske in finančne obveze do Italije, je vojaška uprava za anglo-ameriško cono STO-ja preprečevala svobodno kroženje dobrin med obema conama, tako da se je jugoslovanska cona STO-ja našla z uvajanjem v življenje teh protipravnih ukrepov v težkem gospodarskem in finančnem položaju. Vojna uprava za jugoslovansko cono STO-ja je bila v takšnem položaju prisiljena usmeriti svoje gospodarstvo skoro izključno na FLRJ. Zahvaljujoč konkretni pomoči vlade FLRJ, o kateri je bilo podrobno govora v mojem poročilu Varnostnemu svetu 2. novembra 1948, je Vojni upravi uspelo, da znatno razvije in izboljša gospodarsko življenje cone in njenega prebivalstva.

Medtem pa je postalo dejstvo, da je v coni še nadalje bila v obtoku tako imenovana jugolira, začasna novčanica, ki je bila izdana s strani jugoslovanskih vojaških oblasti leta 1945 in da je njena količina ostala ista in se ni mogla prilagojevati povečanim potrebam gospodarskega življenja, resna ovira gospodarskega razvoja, tako da je nastala nevarnost, da vojna uprava jugoslovanske cone ne bo mogla zadostiti vsem finančnim potrebam cone. Razen tega je to preprečevalo vsako zunanjo trgovino z inozemstvom na bazi denarnega obračuna, ker jugolira kot začasna okupacijska denarna enota, ni bila in tudi ni mogla biti mednarodno priznana kot posebna valuta.

Ta nenormalni položaj, ki je nastal zaradi omenjenih ukrepov Zavezniške anglo-ameriške vojaške uprave za anglo-ameriško cono STO-ja in postopkov italijanske vlade, je prisilila vojno upravo, da poišče učinkovit način rešitve tega življenskega vprašanja prebivalstva jugoslovanske cone STO-ja. Upoštevajoč dobrobit prebivalstva jugoslovanske cone STO-ja, a v interesu njenega polnega gospodarskega razvoja in gospodarsko-finančne stabilizacije, je vojna uprava JA za STO zaprosila vlado FLRJ, da ji nudi denarno pomoč v obliki posojila, a v cilju rešitve tega vprašanja. Vlada FLRJ je tej prošnji ugodila in sklenila z Vojno upravo omenjeno pogodbo o posojilu.

Vojna uprava JA za jugoslovansko cono STO-ja je prepričana, da bo ta pogodba zagotovila nemoteni razvoj in napredek gospodarstva te cone ter je zaradi tega njen postopek popolnoma v duhu mirovne pogodbe in v soglasju za II. odstavkom, člena 2. priloge VII mirovne pogodbe.

NADALJEVANJE ZASEDANJA NAMESTNIKOV ZA AVSTRIJO

Zarubin zahteva poseben stutut za zaščito naše manjšine v Avstriji

Predstavniki zapadnih sil pa pravijo, da je dovolj napisati, naj dunajska vlada izvaja načelo o „manjšinski zaščiti", zato se o tem "še„ niso sporazumeli Protestna zborovanja proti krivičnim sklepom v Beogradu, Splitu in Dubrovniku

LONDON, 4. — Namestniki za Avstrijo so danes zjutraj nadaljevali svoje delo v Lancaster House. Razpravljali so o vprašanju slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji, o vojaških določbah in o vprašanju reparacij.

Namestniki so se hitro sporazumeli glede člena 34 bodoče mirovne pogodbe, t. j. glede reparacij, vsekakor z rezervo nove verzije tega člena, ki določa jasno, da nobena sila podpisnica pogodbe — to se pravi Jugoslavija — nima pravice na reparacije.

Člen 45 so tudi hitro odobrili. Ta člen predvideva zaplembo s strani Jugoslavije avstrijskega imetja, ki se nahaja na njenem ozemlju.

Tudi danes so še dalje vladala nasprotstva med namestniki glede podrobnih določb o pravicah slovenske in hrvatske manjšine. V petek je namreč sovjetski delegat Zarubin vztrajal, da se v mirovno pogodbo vključi «poseben statut» glede teh manjšin. Berthelot, Mallet in Reber pa so zatrjevali, da zadostuje načelna izjava, ki bi pušča«la dunajski vladi skrb nad izvršitvijo tega načela». Toda vsaka delegacija je stala na svojih pozicijah in zaradi tega so sklenili, da bodo vprašali svoje vlade.

Namestniki so nato prešli na preučevanje čl. 26 in 27, ki obravnavajo vojaške določbe. Zarubin je izjavil, da je sporazumen s tem, da se odreče nekaterim zahtevam sovjetske delegacije postavljenim pred pariško konferenco. Zahteval pa je, da se Avstriji prepove zapuslitev v vojski in v civilnem letalstvu tujih strokovnjakov. Trije zapadni namestniki so bili sporazumni, da takšna prepoved zadene Nemce, v sovjetskem predlogu pa vidijo, da bi SZ hotela odstraniti iz Avstrije strokovnjake zapadnih sil, ter da je sovjetski predlog v nasprotju z načelom neodvisnosti Avstrije, o kateri so se sporazumeli v Parizu Bevin, Acheson, Višinski in Schuman. Konferenca se je zaključila po triurnih razgovorih. Namestniki se bodo sestali zopet jutri zjutraj.

BEOGRAD, 4. (Tanjug) — Z vseh strani države prihajajo vesti o protestnih zborovanjih proti sklepom štirih ministrov o Slovenski Koroški.

V Splitu je bilo na protestnem zborovanju 17.000 ljudi, ki so z zborovanja poslali brzojavko, v kateri se zahteva, naj zunanji ministri ugodijo pravičnim zahtevam koroških Slovencev in Jugoslavije.

V Dubrovniku je na protestnem zborovanju govoril član CK KP Hrvatske

V Beogradu je govoril na zborovanju delavstva tovarne «29. november» član rajonskega komiteja KP Marković, ki je obsodil krivične sklepe štirih. Dejal je: «Nismo se začudili zaradi stališča imperialistov, temveč nas je osupnil način postopanja Sovjetske zveze, ki je pred kratkim podpirala zakonite jugoslovanske zahteve. Ob tej priliki se je pokazalo, da so oni tisti, ki sodelujejo z imperialisti. Jugoslovanski narodi ne bodo dovolili, da se baranta z njihovimi življenjskimi interesi in protestirajo najodločneje proti krivičnim sklepom

Sožalna brzojavka maršala Tita predsedniku Kolarovu

Pogreb velikega revolucionarja bo šele 10. julija v Sofiji

Truplo predsednika Dimitrova je odpotovalo s posebnim vlakom iz Moskve v nedeljo ob 11. uri in bo prispelo v bolgarsko prestolnico 6. t. m., kjer bo izloženo v palači Sobranja, pred palačo predsedstva vlade pa bo zgrajen poseben mavzolej

BEOGRAD, 4. (Tanjug) — *Maršal Tito je poslal predsedniku bolgarske vlade Vasiliju Kolarovu sledečo brzojavko:*

«Globoko smo ožaloščeni zaradi smrti velikega borca delavskega razreda in predsednika vlade Ljudske republike Bolgarije. V svojem imenu in v imenu vlade FLR Jugoslavije vam pošiljam najiskrenejše izraze sožalja».

V današnji jutranji oddaji je agencija Tanjug objavila, da so vsi jugoslovanski časopisi objavili članke, posvečene smrti Dimitrova. «Borba» objavlja na prvi strani sliko generalnega sekretarja bolgarske Komunistične partije in njegov življenjepis. List poudarja veliko vlogo, ki jo je imel Dimitrov za ustvarjanje in razvoj demokratične in ljudske Bolgarije in pravi med drugim:

«Zahvaljujoč enodušnemu spoštovanju bolgarskih komunistov je Georgiju Dimitrovu uspelo ohraniti enotnost Komunistične partije v najtežjih trenutkih. Zahvaljujoč svoji avtoriteti je znal Dimitrov zadušiti vse nacionalistične in šovinistične strasti enega dela voditeljev. Dimitrov je umrl v trenutku, ko se napada na nedostojen način Komunistična partija Jugoslavije, čeprav ni kriva. Jugoslovanski narodi in jugoslovanski komunisti bodo ohranili tega tovariša in revolucionarja od prve ure v dragem spominu».

SOFIJA, 4. — V nedeljo 3. t. m. je iz Moskve odpotoval ob 11.05 uri v Sofijo poseben vlak s truplom predsednika Dimitrova. Truplo je bilo prepeljano iz Doma sindikatov na topovski lafeti ob ogromnem špalirju moskovskega prebivalstva. Do lafete so truplo prenesli člani Politbiroja CK VKP (b). Z istim vlakom je odpotovala posebna delegacija sovjetske vlade in vladina delegacija Bolgarije in bolgarske KP.

Vlak bo dospel v Sofijo šele 6. julija. Bolgarska vlada je sklenila, da bo truplo postavljeno na mrtvaški oder v bolgarski ljudski skupščini Sobranju. Zgrajen bo poseben mavzolej na trgu «9. SEPTEMBRA» pred palačo predsedstva vlade, kjer bo truplo ljubljenega velikega borca in Bolgara izloženo in kjer bo za vedno ostalo. Pogrebne svečanosti se bodo vršile 10. julija.

V Sofiji vlada narodna žalost. Vsi časopisi izhajajo obrobljeni v črno in objavljajo številne članke posvečene smrti predsednika bolgarske vlade. Podpredsednik vlade *Kimon Georgijev* in minister za elektrifikacijo piše med drugim:

«Dimitrov je navezal bolgarsko ljudstvo na Komunistično partijo, ki je trdna in močna ter disciplinirana v Domovinski fronti, ki vodi državo k boljšemu jamstvu, da bo delavstvo naše države premagalo vse težave in uspelo izvršiti bistveno nalogo sedanje generacije, ki je v uresničenju socializma».

Iz vseh držav sveta prihajajo bolgarski vladi in CK KP Bolgarije sožalne brzojavke. Iz Kitajske je poslal sožalno brzojavko predsednik KP Kitajske Maocetung. Voditelj KP Italije Palmiro Togliatti je napisal v «Unità» uvodnik, v katerem med drugim piše:

«Dimitrov se je rodil pred 67 leti, ko je bilo naše gibanje v začetku. Danes pa smo v polnem vzponu. Sonce, ki nas obseva, je sonce naše zmage. Tovariš Dimitrov, ti si in boš vedno z nami, z delovnim ljudstvom, z delavci, z ljudstvi, ki korakajo gotovo realizaciji novega sveta naproti». Tudi centralni komitet KP Italije je poslal sožalno brzojavko.

«Neues Deutschland» centralno glasilo socialkomunistične stranke objavlja več člankov o Dimitrovu in navaja med drugim najznačilnejše dialoge med Dimitrovim in Goeringom 4. novembra 1933 na znanem procesu v Leipzigu, ko je Goering s peno v ustih od jeze grozil obtoženemu Dimitrovu: «KP, je vzkliknil Goering, je partija zločincev, ki jo je treba uničiti». «Predsednik vlade Rajha», je odgovoril Dimitrov, «mogoče ne ve, da ta stranka vlada na eni šestini sveta. Ali ve' mogoče predsednik Goering, da ima ta država, da Sovjetska zveza diplomatske, politične in gospodarske odnose z Nemčijo?» — «Podlež, ven!» je kričal Goering in ukazal straži, da odpeljejo obtoženca v njegovo celico.

Vsi pariški časopisi posvečajo svoje stolpce smrti Dimitrova in objavljajo njegov življenjepis. Pierre Corval piše v dnevniku «Aube» med drugim: «Dimitrov je bil revolucionarni vodja kova Lenina in Stalina. Bil je popolnoma predan stvari svetovne revolucije in je bil vedno pripravljen dati svoje življenje ter trpeti za njeno zmago. Bil je človek. Revolucija je bila za tega človeka volja spremeniti svet.»

«Humanité» objavlja na prvi strani, obrobljeni v črno, vesti o smrti Dimitrova in posveča pokojniku posebno stran z mnogimi fotografijami, življenjepisom, izrazi sožalja francoskih demokratičnih organizacij.

Z II. kongresa SSZ

MILANO, 4. — Danes zjutraj je kongres Svetovne sindikalne zveze nadaljeval s svojim delom. Luksemburžan Grangenet je govoril v prid enotnosti delavstva in pozval kongres, naj stori vse mogoče, da se sektaši vrnejo v vrste SSZ. Nemški delegat Goering je izjavil med drugim, da so se organizacije vseh štirih nemških okupacijskih con izjavile za demokratični sindikalni red in za nedeljivo Nemčijo. Dejal je pa, da je mogoče razvijati sindikalno delavnost svobodno samo v sovjetski coni, medtem ko zapadne sile izvajajo kolonialno in razdiralno politiko.

Delegat CSR Kolsky je govoril o verskem položaju v svoji državi. Dejal je, da se v ČSR ne vrši borba med cerkvijo in vlado ter da cerkev v ČSR uživa vse duhovne predpravice; vsekakor pa vlada ne bo trpela nikakršnih zlorab, ki imajo za cilj uničenje demokratičnega reda.

Francoski delegat Benoit Franchon, generalni sekretar CGT je v diskusiji poudaril aktivnost CGT za obrambo gospodarskih in socialnih interesov delavstva. Dejal je, da je prišlo do povišanja cen in do blokiranja mezd in da se je s tem položaj delavcev poslabšal ter da se, že sedaj opaža znižanje mezd. Francoska reakcija je podpirala razdor v sindikatih in da ga hoče zanesti v Svetovno sindikalno zvezo. Končno je Franchon pozval vse delavstvo, naj se združi v SSZ v cilju uresničenja sklepov prvega kongresa SSZ.

RIM, 4. — Italijanski vojni minister Pacciardi je v Ravenni izjavil, da se bo zmanjšal rok vojaške službe od 12 na 8 mesecev.

Pismo delegata FLRJ dr. Vilfana tajniku OZN

TEŽKE PROVOKACIJE ATENSKE VLADE

Vlada FLRJ je v zadnjih šestih mesecih brezuspešno protestirala zaradi 92 ozemeljskih in zračnih kršitev jugoslovanske meje - Krivda monarhofašistične vlade za nenormalne sosedske odnose

NEW YORK 4. (Tanjug) — Dr. JOZE VILFAN, stalni delegat Jugoslavije pri OZN, je poslal generalnemu tajniku Trygve Lieju pismo, v katerem poudarja, da je samo atenska vlada kriva, da ni prišlo do uresničenja priporočil resolucije, ki je bila sprejeta na glavni skupščini 27. novembra preteklega leta; ta resolucija je namreč priporočala vzpostavitev normalnih odnošajev med Albanijo, Bolgarijo in Jugoslavijo na eni strani in Grčijo na drugi strani. Jugoslovanska vlada je vedno branila in brani stališče, da naj se vsi mednarodni spori in nesporazumi rešijo na miren način, pravi pismo. Tako stališče in dobra volja jugoslovanske vlade je posebno prišlo do izraza na zasedanju OZN, kjer si je jugoslovanska vlada mnogo prizadevala.

Vendar ni prišlo do kakih pozitivnih rezultatov, in to zgolj po krivdi atenske vlade ki ni hotela priznati obstoječih meja z Albanijo. To je priznal tudi dr. Evatt, na čigar pobudo so se spet pričela pogajanja v aprilu in maju, in sicer v New Yorku. Toda atenska vlada se ni odmaknila od svojega stališča, ki ovira sklenitev kakršne koli pogodbe, ki bi pripomogla za normalizacijo odnosov z atensko vlado.

Nato je dr. Vilfan navajal, da je jugoslovanska vlada v zadnjih šestih mesecih brezuspešno protestirala pri atenski vladi za 92 ozemeljskih in 24 zračnih kršitev meje. Podrobneje pa opisuje dva napada atenskih vojaških sil na jugoslovansko ozemlje, ki sta se izvršila v preteklem maju in juniju. Pri prvem napadu 30. maja letos je grško letalo bombardiralo in s strojnicami streljalo na vas Skočivir, ki je 10 km daleč od meje. Pri tem so trije jugoslovanski državljani izgubili življenje, štiri pa so bili ranjeni. Dne 28. junija pa je skupina atenskih vojakov v popolni bojni opremi vdrla na jugoslovansko ozemlje. V spopadu z jugoslovanskimi obmejnimi stražami je bil en grški vojak ubit; njegovo truplo je ostalo v Jugoslaviji.

«Nobenega dvoma ni, «pravi pismo», da te pogoste in težke provokacije niso nič drugega kot sistem, ki se opira na napadalno politiko ki jo izvaja atenska vlada napram severnim sosedom z namenom, da na te države vrže odgovornost za štiri leta borbe proti grškemu ljudstvu in prikrije angloameriško vmešavanje v Grčiji ter odgovornost Velike Britanije in ZDA v državljanski vojni. Vse te provokacije pa javno podpira balkanska komisija OZN. Taka politika atenske vlade dokazuje, da je prav atenska monarhofašistična vlada kriva, če še ni prišlo do normalnih odnošajev med Grčijo in njenimi severnimi sosedi.

Ali so klevetniki narodov FLRJ

vredni njihove podpore, ki je sad ogromnega požrtvovanja?

Narodno-osvobodilna borba, v kateri je bila strta vojaška sila nacifašizma, je pustila za seboj boleče sledove; hude rane so bile prizadejane živemu telesu našega ljudstva. Ob osvoboditvi, ko so zadnje fašistične tolpe bile uničene ali izgnane z naše zemlje, se je postavilo pred mlado ljudsko oblast vprašanje invalidov, vdov in sirot NOVJ in vseh drugih žrtev vojnih grozot in okupatorjevega terorja. Ljudske oblasti FLRJ so to vprašanje preučile z vso resnostjo in ga rešile na vzoren način kakor v malokateri drugi državi na svetu. Pomoč, ki jo država nudi invalidom, ni le «simbolična» značaja, temveč resnična, stvarna in izdatna podpora, ki omogoča invalidu, ki se je vrnil iz borbe pohabljen in delno ali popolnoma dela nezmožen, da živi v istih gmotnih razmerah, kakor če bi bil zdrav.

V naši coni so bile razmere na tem polju vsa ta leta obupne.

Po vseh zakonih, državnih in mednarodnih, je oblast, v našem primeru ZVU, dolžna skrbeti za invalide in druge žrtve vojnih dogodkov, ki so tu pristojni. Vsem pa je znano, kako se je pri nas ravnalo z invalidi NOVJ. Ko so iskali svoje pravice, so našli vrata zaprta, oblasti so štedile celo z obljubami. Prizadeti so sicer svoječasno predložili cele kupe dokumentov, uspeh pa je bil, da so nekateri maloštevilni posamezniki prejeli enkratno malenkostno podporo; vsa zadeva je potem na tej točki obtičala.

Mestni osvobodilni svet in demokratične organizacije so po svojih možnostih nekaj časa nudili zelo skromne podpore najbolj potrebnim. Se mnogo slabšega ravnanja pa so bili deležni ostali borci za svobodo. ZVU je izdala odlok, ki naj bi omogočil vsem bivšim partizanom ponovni sprejem na delo, toda ta odlok je imel zelo majhen uspeh in stvar se v bistvu ni spremenila. Medtem pa smo že šitri leta priča doslednemu in neusmiljenemu preganjanju partizanov, posebno onih, ki so se udejstvovali ob osvoboditvi Trsta in sodelovali z ljudsko oblastjo.

Zato ni bilo mogoče, da bi Jugoslavija pozabila na invalide, vdove in sirote in jih prezrla, videč, kako so prepuščeni svoji usodi v najhujši vedi. Velikodušno je pristopila na pomoč in kljub dejstvu, da s pravnega vidika ni dolžna tega storiti, je jugoslovanska vlada čutila moralno dolžnost, da se obveže, da bo izplačevala podpore vsem invalidom iz NOVJ in drugim upravičenim osebam, ki živijo v angloameriški coni STO-ja. Ta pomoč, ki je dejansko pomoč delavcev in kmetov Jugoslavije, predstavlja občutno breme za jugoslovansko državo, ki napenja vse svoje sile za uresničenje petletnega plana, toda jugoslovanski narodi rade volje in iz vsega srca pomagajo onim, ki so v skupni borbi prelili svojo kri za svobodo, in se prav gotovo ne ozirajo na materialne žrtve.

Vprašanje invalidov NOVJ, ki živijo na STO-ju, je kljub dobri volji in iskrenosti jugoslovanske vlade, postalo predmet politične špekulacije in povod za obrekovanje od strani sovražnikov nove Jugoslavije, ki so izkoristili zastoj v izplačevanju in obdolžili jugoslovanske oblasti nemarnosti. Ko pa so se izplačila začela redno vršiti, so iznesli nove provokatorske govorice, češ da je vse to samo volivna propaganda. Pa še druge govorice krožijo po naših vaseh. Najbolj zanimiva zaradi svoje gorostasnosti je sledeča: Jugoslavija naj bi po teh vesteh, ki jih širijo «dobro informirani» elementi, (ki so vedno isti), prejela od strani Nemčije visoke zneske denarja za reparacije za vojno škodo. Od tega denarja bi se v Trstu porabile le neznatne vsotice za podpore invalidom, vse ostale težke milijone naj bi porabili za graditev igrišč, razkošnih vil, za nakup luksuznih avtomobilov itd., drugi milijoni pa naj bi izginili neznano kam. Tendencioznost in podlost te zadnje klevete sta očitni za vsakega. Toda oni, ki prenašajo te vesti, bi vsaj morali pomisliti, da je višina vsake invalidnine določena po zakonu, ki je že več let v veljavi in da nimajo pri tem reparacije, ki jih Jugoslavija še vedno čaka. nič kaj opraviti. Vedeti bi morali takile gospodje, da so skoraj vse prošnje že rešene in da le majhen odstotek še čaka rešitve. Vsekakor pa bo težko prepričati te gospode, da se je zakon v teh pri-

(Nadaljevanje na 2. strani)

TRŽAŠKI DNEVNIK

Santin in cona B

Kjer koli se delovno ljudstvo otresa svojih izkoriščevalcev, tam pride v konflikt s politikantsko duhovščino, ki spretno izkorišča versko čustvo za svoje reakcionarne cilje. Nihče na svetu še ni preganjal vere, a vedno so kazensko zasledovali tiste, ki so s svojim duhovskim oblačilom skušali mobilizirati vernike proti državi. Dokler se duhovščina ne vmešava v politiko, ni nobenega razloga, da bi se država vmešavala v njihove verske posle in jih preganjala. To razume vsak otrok.

A kljub temu je politikantska duhovščina, predvsem visoka duhovščina in Vatikan, vedno skušala prikazati kot preganjanje vere in omejevanje verske svobode vsako zakonito postopanje proti politikantskim duhovnikom.

Zanimivo je dejstvo, da je govora o «preganjanju vere» vedno tam, kjer je delovno ljudstvo obračunalo z izkoriščevalci; nikoli pa ni preganjanja tam, kjer je oblast v rokah izkoriščevalcev. Ali se vam ne zdi to čudno? Vere ne preganjajo v Ameriki, Veliki Britaniji, Španiji, Franciji, Italiji itd., to je tam, kjer so na oblasti kapitalisti; vero pa nujno «preganjajo» tam, kjer so kapitalisti izgubili oblast!

Tako «preganjajo» vero v Jugoslaviji, na Madžarskem, na Češkem itd. Tako je «preganjajo» v coni B Tržaškega ozemlja. Jasno je, da ne gre za nikakršno preganjanje vere. Dejansko gre le za borbo proti kapitalizmu in reakcionarni duhovščini, ki je povezana z buržoazijo, ker je izgubila svoje gospodarske privilegije, in zato ščuva vernike proti ljudski oblasti.

Santin — ta zastavonoša italijanske reakcije — toči periodično krokodilove solze nad reakcionarno duhovščino cone B in ves reakcionarni tisk mu pomaga.

Vse po naročilu. Italijanska buržoazija zahteva priključitev Tržaškega ozemlja k Italiji. Argumenti so stari in obrabljeni, zato je uspeh temu primeren. Kominformisti so dodali še svoje, a tudi tu uspeh ni bil nič boljši. Sedaj se je znova lotil Santin. Vztrajnost je hvale vredna, a uspeh bo isti.

Buržoazija in ves njen tisk, ki ji je do vere toliko kot za lanski sneg, bo Santina ganljivo podprla, a sama dobro ve, da tu ne gre za vero (kakor ni šlo nikoli za vero), ampak da gre za ljudsko oblast, ki jo je treba očrniti kot preganjalko vere, da bi jo laže zrušili in ponovno sedli delovnemu ljudstvu za vrat.

Santin in buržoazija naj se le potolažijo: njegova grožnja ne bo preplašila človeškega ljudstva v njegovi borbi za človeka dostojnejše življenje.

Santin naj le kliče božjo sodbo in sodbo zgodovine nad «preganjalce»: igra je nevarna. Bog in zgodovina sta že izrekla svojo sodbo v vrsti držav, in Santin sam je na najboljši poti, da bosta Bog in zgodovina mogla izreči svojo sodbo tudi nad njim in vso italijansko buržoazijo, ki si odlično prizadeva, da bi čimprej dosegla zasluženi počitek.

Grof Sforza se jezi

Italijansko zunanje ministrstvo je izdalo uradno poročilo, ki začenja: «Če je res, da so zamenjali jugoliro z dinarjem... (zakaj pa ne vprašajo prej pristojnih oblasti), bo italijanska vlada podvzela ukrepe, ki jih bo smatrala za najbolj primerne». Hudiča, stvar je resna! Mi bi jim svetovali, naj pošljejo za prvo silo pet milijard lir in naj se v bodoče držijo določb mirovne pogodbe, če so tako dobro poučeni o pravilih mednarodnega prava.

Londonski vtisi

V Londonu pa so glede zamenjave nekoliko trežnejši. Pravijo, da zamenjava jugolire ne spreminja v ničemer obstoječega stanja. Dodajajo pa, da je uvedba jugolire, ki se je izvršila pred podpisom mirovne pogodbe, v nasprotju z določbami te iste mirovne pogodbe, ki je bila sklenjena dve leti potem, ko so jugoslovanske oblasti uvedle jugoliro na zasedenih področjih Julijske krajine.

V Londonu imajo včasih pač čudno logiko.

Ali so klevetniki vredni podpore FLRJ

(Nadaljevanje s 1. strani)

merih izvajal z največjo dopustno širokosrčnostjo.

Vsemu temu se ni čuditi, ker poznamo metode, ki se jih poslužujejo obrekovalci Jugoslavije, toda žalostno je, da se mora ugotoviti dejstvo, da so prav med onimi, ki so deležni te pomoči, taki, ki ne samo ne kažejo količkaj hvaležnosti, temveč niti razumevanja. Neštetokrat je bilo pojasnjeno, kakšne težave administrativne in politične narave so se morale premostiti, da se je zadeva uredila na zadovoljiv način. Kljub temu pa so nekateri pod vplivom podpihovalcev še vedno tako zaslepljeni, da nočejo razumeti, da je pomoč Jugoslavije iskrena in da se ne skriva za njo nikaka politična špekulacija, in da gredo celo tako daleč, da zavedno širijo in prenašajo med ljudstvo te klevete, zavedajoč se, da so nresnične.

Vsakdo od teh, ki nasedajo provokatorskim vestem in te vesti prenašajo, ne bi smel pozabiti, da jugoslovanska vlada ni dolžna izplačevati podpor tujim državljanom, ker ni za to vezana po nobeni pogodbi ali mednarodnem zakonu.

In če bi pomislil vsaj za en hip na ogromne napore jugoslovanskih narodov, ki v najtežjih razmerah gradijo socializem, če bi se spomnil jugoslovanskih delavcev in kmetov, ki s svojim delom ustvarjajo devize potrebne za izplačilo podpor soborcem invalidom, ki žive v tujini, bi se vsakdo od teh lažnivcev in klevetnikov Jugoslavije in njenih narodov, če je ohranil le trohico poštenosti, moral vprašati: ali je vreden teh ogromnih žrtev jugoslovanskih narodov?

Proces proti članom delavskega bataljona končan

Tovariša Lukša in Buljan obsojena na leto dni ječe

Kazen jima je bila oproščena na temelju čl. 6. splošne odredbe ZVU št. 46. o dejanjih proti nacifašizmu - Ostali tovariši oproščeni

Od petka prekinjeni proces se je sinoči zaključil. Od zagovornikov je včeraj popoldne spregovoril še odvetnik Zennaro, ki je tako dokončal svoj v petek začeti govor.

V uvodu je zagovornik poudaril vedenje obtožencev, ki so med preiskavo in na procesu brez strahu priznali svoja dejanja in si prevzeli vsako odgovornost. Nato je zagovornik nadaljeval: «Nihče ni zanikal tega, kar je naredil. Kaj so naredili obtoženci! Bili so člani delavskega bataljona, ki je bil ustanovljen še pred nemško kapitulacijo. Da je bil ta bataljon vojaška formacija po vseh mednarodnih predpisih, je več kot jasno in je to državni tožilec sam priznal. Bataljon je pridržal tudi nekaj sumljivih oseb, bil pa je pod poveljstvom IX. korpusa, torej sestavni del JA. Temu korpusu pa so pripadali tri garibaldinske brigade. Pri teh jugoslovanskih silah so bili tudi predstavniki anglo-ameriških oboroženih sil. Potemtakem je bataljon sv. Justa iz Tovarne strojev sodeloval z zavezniki. Če je moral ta bataljon skrbeti za varnost in nedotakljivost tovarne, potem je razumljivo, da je moral pridržati nekatere sumljive osebe. 3. maja 1945 je bilo vojno stanje, ki ga je proglasila komanda mesta. Odveč bi bilo razpravljanje o tem, da je obstajal ukaz o aretaciji. Vemo dobro, da je bilo tako povelje izdano mnogo preje, še med okupacijo. Sam način, kako so bile te osebe pridržane, je dovolj zgovoren dokaz, da je vsakršna trditev odveč, češ da so obtoženci na lastno pest in že iz bog ve kakih nizkotnih namenov izvršili aretacije. Sicer pa je sam ing. Forti, ki je prisegel, priznal, da je obstajal ukaz o aretaciji. Sama aretacija sumljivih elementov je predstavljala le varnostni ukrep, ki je bil popolnoma upravičen, saj so nekateri od njih prišli nato pred izredno porotno sodišče in pred epuracijsko komisijo. Kako naj torej danes preganjamo obtožence za stvar, ki so jo potem pred izrednim porotnim sodiščem nadaljevali državni tožilci. Sam ing. Forti je priznal, da so imeli 2. maja sestanek na poveljstvu II. sektorja, kjer so dobili navodila o aretaciji sumljivih oseb.

Mnogo govorjenja je bilo tudi glede zapornega naloga. Razumljivo je, da se glede tega ne spomni dobro ing. Forti, ali ga je podpisal ali ne. Vprašanje, ali je ta obstajal tisti trenutek, ko so prepeljali kolaboracionistične elemente v zapore v ul. Tigor, je treba primerjati z dejstvom, da so bili vsi današnji obtoženci aretirani od policije 22. in 23. marca t. l., šele 4. aprila pa je civilna policija izdala zaporni nalog. Torej, če je policija napravila napako, kako naj potem od obtožencev zahtevamo, da bodo znali ves kazenski sodni postopek.

Proti vsem aretiranim se je pa tedaj postopalo samo iz političnih razlogov. Skušali so dokazati, da so obtoženci postopali proti osebam, ki so jih aretirali maja 1945, samo zato, ker so bili Italijani. Toda na tem procesu so to zadevo osvetlili. Imamo spiske procesa, ki se je vršil pred okrožnim sodiščem, kar pa so tedaj tam dokazali, ne drži. Aretacije so bile izvršene samo zato, ker so bili aretiranci fašisti.»

Pri tem je odvetnik analiziral pričo Caranfo, glavnega aduta zasebne stranke. Dalje je odvetnik orisal stališče ing. Fortija. Poudaril je, da je bil poveljnik bataljona in je kot tak prav tako odgovoren za to, kar je izvršil bataljon. On je dobro vedel, da obstoji povelje o aretaciji kompromitiranih oseb. Zvedel je tudi, da so bili aretirani in ni ničesar storil, da bi bila v našem primeru ta povelja preklicana. Zato je pač edina razlaga, da se je strinjal s temi aretacijami. Kako naj torej sedaj obsodimo obtožence, če je ing. Forti na svobodi. Šla stvar je z Succijem, ki je tedaj stražil v tovarni aretirance. Danes pa ga nihče zato ne obtožuje. Državni tožilec je predlagal kazen samo za dva obtoženca, a jima je odrekel možnost, da bi jima bila podeljena možnost pomilostitve. Za ostale pa je predlagal, naj bi sodni postopek ukinili, češ da so dobili povelje, katerega so morali izpolniti, ne da bi imeli možnost presoditi, ali je pravilno ali krivično.

Vojaška uprava ali njen predstavnik je izrekel zahvalo za delo, ki ga je opravila narodna zaščita do 24. junija 1945. leta, t. j. do tedaj, ko je bila razpuščena. Sedaj pa aretirajo in sodijo člane te zaščite, naslednice delavskih bataljonov. Ne, obtožence ni mogoče obsoditi in jih je treba oprostiti, ker dejanje, ki so ga zagrešili, ni kaznivo niti po italijanskem kazenskem zakoniku. In tudi če bi bilo dejanje kaznivo, je že vedno manjkal «dolus». Če tega ne bi hotelo sodišče upoštevati, potem naj amnestijo na podlagi odredbe 46 VU za dejanja, ki so bila izvršena v borbi proti nacifašizmu.

Sledil je odgovor odvetnika Gianninija, ki je izpodbijal tezo odvetnika Kezicha, da tukajšnje sodišče ne more soditi obtožencev, ker so bili člani zavezniških oboroženih sil, ki so operirale na ozemlju sovražne države. Odvetnik je tudi dejal, da na žalost Italija ni bila zaveznica Anglije, Amerike, Jugoslavije itd. Sledila sta mu še odvetnika Kezich in Zennaro. Malo pred pol osmo uro zvečer pa se je sodišče umaknilo na posvetovanje.

Okrog devetih zvečer je sodišče izreklo tole sodbo. Buljan in Lukša sta bila obsojena vsak na leto dni ječe zaradi «sequestro di persona» z vsemi olajšavami, ki jih določa zakon. Vendar jima je bila kazen odpuščena in to na podlagi člena 6 splošne odredbe VU št. 46. Poleg tega sta bila oba obsojena na plačilo stroškov zasebni stranki v višini 300 tisoč lir. Vsi ostali pa so bili oproščeni, češ da jih ni mogoče obsoditi, ker so bili prisiljeni storiti kaznivo dejanje. Ricatti, ki je bil tudi obtožen, da je grozil nekemu aretirancu, je bil deležen amnestije.

Tržaški Cicibani so počastili spomin svojega pesnika

Najmlajši tržaški rod, tržaški Cicibani so se spomnili svojega največjega prijatelja, pesnika Otona Župančiča in so v nedeljo 3. t. m. dopoldne počastili njegov spomin. Pionir iz Sv. Vida je v kratkih, prisrčnih besedah osvetlil Župančičevo delo in se zahvalil velikemu pesniku za vse, kar je nudil svojemu ljudstvu, zlasti najmlajšim Cicibanom. Saj ni pionirja, ki ne bi poznal vsaj nekaterih Župančičevih pesmi in ne bi z veseljem prebiral «Cicibana». Vsi poznajo verze o jokajočem Cicibanu: «Ciciban se cmeri za dve mili Jeri», o vrabcih in strašilu: «Čiv-čiv, čiv-čiv, še dolgo bom živ.» Vsi so čitali «Cicibana in čebelo», «Zvonove», «Lenka se šeta» in še nešteto drugih. Za vse te pesmi so se tržaški Cicibani v nedeljo zahvalili svojemu pesniku in s svojim nastopom dokazali, da jih pridno čitajo in se jih uče.

Pionirji iz Barkovelj so v zborni recitaciji lepo podali «Zvonove». Poseben uspeh pa je imela pionirka Tatjana, ki je za tem zapela «Ciciban — Cicifuj» in si takoj osvojila vse male in odrasle poslušalce. Pionir Aldo iz Sv. Ivana je deklamiral «Veverico». Tej točki je sledil prizorček «Ciciban in očetova ura», v katerem je malim Cicibanom pomagal tov. Modest Sancin, član SNG, in prevzel vlogo Cicibanovega očeta, vlogo sinka-Cicibana pa je igral pionir Vojko tako lepo, da so gosti z veseljem in ponosom poslušali. Lepa je bila tudi naslednja deklamacija «Lenka se šeta».

Nešteto Župančičevih tekstov so si izbrali glasbeniki in jih uglasbili. Od teh smo slišali v nedeljo dopoldne dve, Devovo «Kanglico» in Pavčičevo «Uspavanko», ki ju je zapela tov. Kozem Rozica. Pionirka Savica iz Sv. Ivana je deklamirala «Slovo», v katerem Župančič sprašuje: «Ne sme beseda kar naprej, svobodna preko vseh ti mej?» in nadaljuje «Saj koder govor naš je znan, povsod doma je Ciciban» ter zaključi z bolestjo: «Po naši zemlji se ozrem, zgrozim se in oči zuprem...».

Prisrčen in zelo dobro naštudiran je bil prizorček «Ciciban in čebela», ki so ga igrale tri pionirke iz Barkovelj. Posebno Ciciban in čebelica sta oba povedala svoji vlogi tako lepo, da je težko reči, katera je znala lepše in bolje. Prav tako je vse presenetila deklamacija «Mornar», s katero nam je pionirka dokazala, da naši najmanjši ne poznajo samo Župančiča, ki je pisal Cicibanom, ampak tudi Župančiča, ki je pisal vsemu ljudstvu, delavcu, mornarju, kmetu in izobražencu, Župančiča, ki se je spomnil svoje najožje domovine, prav tako pa tudi Koroške in Primorske, ki sta izven mej Jugoslavije.

Z navdušenjem so sprejeli gledalci pionirko Majo, ki se je predstavila v tržaški narodni noši in zelo lepo deklamirala Župančičevo «Zarjo». Proti koncu so zopet nastopili pionirji iz Barkovelj z zborno recitacijo «Žabe». Kot zadnja točka pa je nastopil zbor odraslih pionirjev iz Škednja, ki je pod vodstvom tov. Grbca zapel «Zvonove» in «Naše lučke». S tem je bila pionirska komemoracija zaključena.

Ta nastop naših najmlajših je dokazal, da se naši Cicibani pridno uče in dobro napredujejo. Najbolj so se izkazali pionirji in pionirke iz Barkovelj, kateri zaslužijo posebno priznanje in pohvalo, prav tako pa tudi tov. Vera Remčeva, ki jih je tako lepo pripravila. Ker je med njimi nekaj posebno nadarjenih, upamo in želimo, da bodo svoje delo nadaljevali in se kmalu zopet pokazali na odru.

Pionirji in prijatelji mladine, ki so napolnili dvorano v Škednju so z zanimanjem in napetostjo sledili poteku komemoracije in nagradili vse nastopajoče s svojim priznanjem.

Potek pogajanj na uradu za delo o začasnih odpustih v ladjedelnici Sv. Marka

Tudi včerajšnja pogajanja za rešitev vprašanja uslužbencev ladjedelnice Sv. Marka so se končala brez kakršnega koli vidnega uspeha. Predstavniki združenja industrijcev so vztrajali pri svojih zahtevah, češ da ne morejo zaposliti začasno odpuščenih delavcev, medtem ko so predstavniki sindikalnih organizacij zahtevali, da se preneha z začasnimi odpusti ter da se redno izplačuje prizadetim delavcem podpora, ki je bila določena v sporazumu med zainteresiranimi strankami že pred tremi meseci.

Ker pa je položaj precej resen in grozi tudi drugim delavcem odpust z dela, kar bi pomenilo pričetek novih stavk in stavkovnih gibanj, obstaja vendarle upanje, da se bo vprašanje uslužbencev ladjedelnice Sv. Marka čimprej rešilo.

Število delavcev, ki ne prejemajo več podpore v znesku 32 delovnih ur tedensko, se je v zadnjih dneh še povečalo, s čemer se je seveda še bolj zaostril položaj v ladjedelnici Sv. Marka, kjer uslužbenci odločno zahtevajo prekinitev začasnih odpustov ter stalno zaposlitev za vse tamkaj uslužbene delavce.

Pogajanja se bodo prav gotovo še nadaljevala.

Tiskovna konferenca na prefekturi

Včeraj je bila po meseču in pol zopet tiskovna konferenca na prefekturi. Zastopniki tržaških časopisov so se sporazumeli, da bo sedaj konferenca zopet tedensko ob ponedeljkih ob 17. Včeraj so obravnavali samo vprašanje industrijskega pristanišča. Zastopnik lista «Il Mare» je pojasnil, da je že izšel dekret v Uradnem listu, ki govori, da bo imenovana komisija nove industrijske ustanove in da bo komisija imenovala izvršilnega direktorja in tajnika. Pojasnil je tudi, da se je za industrijsko pristanišče zanimalo že več tujih tvrdk, med njimi 3 češkoslovaške in neka francoska tvrdka parfumov. Končno je bilo stavljeno vprašanje, kdaj bo imenovana komisija industrijske ustanove in kdaj bo imenovan njen izvršilni direktor. S tem je bila včerajšnja konferenca zaključena in se bodo novinarji zbrali zopet v ponedeljek, kakor smo že zgoraj omenili.

Upokojenci se pripravljajo na svoje zborovanje

Z okrajno skupščino na Vrdeli-Školjet je bila zaključena serija skupščin tržaških upokojencev, ki so izrazili svoje ogorčenje zaradi krivičnega stališča odgovornih oblasti do upravičenih zahtev tistih delavcev, ki so žrtvovali vse svoje življenje delu in napredku našega ozemlja. Prav tako, kot na vseh ostalih skupščinah, so tudi upokojenci Školjeta odobrili protestno resolucijo Enotnih sindikatov, ki bo predložena vojaški upravi.

V nedeljo 10. t. m. ob 9 bo v ul. Conti glavna skupščina vseh tržaških upokojencev, katere se pa mora zaradi važnosti vprašanj, ki jih bodo obravnavali, udeležiti tudi veliko število aktivnih delavcev ki so prav tako zainteresirani na rešitvi vprašanja upokojencev, katero je tesno povezano s celotnim gospodarskim vprašanjem Tržaškega ozemlja.

Že naslednjo nedeljo, t. j. 17. t. m., pa bo na trgu Perugino (ali pa na Garibaldijevem trgu) veliko množično zborovanje vseh tržaških upokojencev, ki bodo s svojo navzočnostjo protestirali proti stališču odgovornih oblasti ter zahtevali čimprejšnjo rešitev svojih zahtev.

Sredi dneva okradli zlatarno v ul. Roma

Zopet velika tatvina, ki kaže, da postajajo tatovi v Trstu vse bolj predrzni. Zrtev zadnje velike «akcije» tržaških «uzmovičev» je bil tržaški zlatar Francesco Nordio, ki ima svojo zlatarno v ul. Roma 19.

Tatovi, ki so morali prav dobro poznati navade g. Nordia, so se vtihotapili v njegovo trgovino skozi prehod, ki so si ga naredili v zidu žraven stoječe brivnice, v katero so prišli s ponarejenimi ključi in to ob uri, ko ni bilo niti lastnika ene niti druge trgovine.

Zlatar, kateremu so pred tremi leti ukradli briljante v vrednosti 10 milijonov lir, je tokrat utrpel škodo, ki znaša okrog 5 milijonov lir. Škoda bi bila lahko še mnogo večja, če bi jim uspelo vdreti v blagajno, v kateri je bil denar in še mnogo zelo vrednih draguljev.

Ker je imel gospodar navado prenočevati v svoji zlatarni, se je po popoldanskem kopanju vrnil v trgovino, v kateri pa je lahko samo z grozo ugotovil škodo, ki so mu jo prizadejali spretni tatovi ter obvestil policijo, ki je pričela s preiskavo.

Tatovi so bili tako prebrisani, da so po končanem «delu» ponovno spustili rolo sosednje brivnice, tako da bi čim bolj zavlekli odkritje ter se spravili s svojim plenom na varno.

Škoda zlatarja Nordia je še tem bolj občutna, ker dragulji in zlatnina, ki so mu jo ukradli, ni bila zavarovana.

Dva kosa cementa težko ranila mater in hčerko

Včeraj okrog 12. sta se odtrgala s hotela Regina v ul. Geppa dva kosa cementa, ki sta priletela na pravkar mimoidočo 23-letno Floro Maritti in na njeno komaj 43 dni staro hčerkico Ivanko, ki jo je mati držala v rokah. Precej težko ranjeni in močno okrvavljeni ponesrečenki je prepeljal Rdeči križ v bolnico kjer so zdravniki ugotovili, da ima hčerkica, razen drugih večjih in manjših poškod, verjetno zlomljene tudi nekatere kosti.

Obe se bosta morali zdraviti v bolnici.

Dve nesreči na delu

Včeraj ob 17.20 so z rešilnim avtom prepeljali v bolnišnico na kirurški oddelek 26-letnega minerja Gerlanija Dušana iz Zgonika 24.

Omenjeni je zaposlen v kamnolomu podjetja Maccarini iz Drevoreda XX septembra. Med delom v kamnolomu na Opčinah je prižgana mina predčasno eksplodirala in ga ranila po vsem telesu, po obrazu in nogah. Poleg tega je ranjenec dobil še živčni pretres. Zdraviti se bo moral tri tedne. Nekaj kasneje so prav tako na III. kirurški oddelek pripeljali 39-letnega Kluna Antona iz Škednja iz ul. Pane Bianco 78. Klun, ki je zaposlen kot težak v tovarni Ilva pri pristaniški družbi za izkrcavanje rudnin in premoga, je bil med izkrcavanjem premoga iz ladje ranjen. Stisnile sta ga dve železni košari, polni premoga.

Klun je pri tem dobil težje telesne poškodbe, in sicer v trebušni votlini, poleg tega ima najbrže še pokvarjeno medenico. V bolniški oskrbi bo moral ostati tri tedne.

Seja predsedstva cone

Na zadnji seji predsedstva cone so sprejeli več sklepov, med katerimi so bili najvažnejši, sledeči:

Odobritev nove plačilne lestvice za uslužbence otroške bolnice v Trstu. Dalje so odobrili mestni občini, da nakaže občinski kapeli enako vsoto denarja kot lani za plačilo 28 cerkvenih pevcev. Potem so sprejeli nov pravilnik za uslužbence dolinske občine.

Dalje so odobrili občinski advokaturi, da ukrene vse potrebno (zbere dokumente itd.), da bo UAIS izpraznila pritlične prostore občinskega poslopja v Sv. Križu, kjer ima UAIS od maja 1945 svoj sedež.

Odobrili so tudi nove plačilne lestvice za uslužbence pokrajine, kar bo obremenilo proračun za 4 milijone letno in kar je že odobrila vojaška uprava z odlokom št. 78.

Repentaborski občini so odobrili, da lahko sklene pogodbo za oddajo nekega kamnoloma v zakup nekemu zasebniku z Repentabora. Tudi dolinski občini so dovolili, da odda v najem pobiranje trošarinskega davka za petletje 1949-53.

KOLEDAR

Torek 5. julija
Ciril in Metod
Sonce vzhaja ob 4.21, zahaja ob 19.57. Dolžina dneva 15.36. Luna vzhaja ob 15.08, zahaja ob 0.20.
Jutri sreda 6. julija
Bogomila, Domogoj

SPOMINSKI DNEVI

1857 je bila rojena znana prvakinja mednarodnega delavskega gibanja Klara Zetkin. Umrla je leta 1933.

Gostovanje „Vesele scene"

Na željo vaščanov bo gostovala «Vesela scena» s pestrim sporedom v sledečih krajih:

Danes 5. t. m. ob 21 v Bazovici pri Županovih.

Jutri 6. t. m. ob 21 v Devinu na dvorišču hiše št. 37.

v petek 8. t. m. ob 20.30 na Opčinah v kinodvorani.

Planinsko letovanje PDT na Biedu

Tudi letošnje poletje vse do 15. septembra priredi Planinsko društvo v Trstu letovanje na Biedu v Sloveniji za člane.

Prospekti, informacije in vpisovanje v trgovini Marcel Nadlišek, ul. Giuliani št. 13.

URADNE OBJAVE

Uradne ure na pošti za denarne nakaznice, čeke in denarne vloge so od 8.30 do 15. Na glavni pošti, okence 24, pa je čas oddaje telegrafskih denarnih pošiljk do 19. ure.

Člani komisije za reševanje prizivov v davčnih zadevah

Z odlokom predsednika cone so imenovani člani posebne komisije za reševanje prizivov v davčnih zadevah v smislu čl. 182 in 183 z dne 14. septembra 1931.

Rednih članov je 12 in sicer: dr. Palutan, predsednik, dalje knjigovodja Ugo Castellani, dr. Alberto Revera, dr. Agostino Fazzutti, dr. Antonio Giuppani, Romualdo Mari, dr. Livio Novalli, dr. Edoardo Buda, dr. Guido Seghini, odvetnik Antonio Tromba, Carlo Frandoli, Giorgio Piccoli.

Nadomestnih članov je 8 in sicer: dr. Carlo Schiffrer, predsednik, dr. Sebastiano Miceli, dr. Antonino Versaci, knjigovodja Giorgio Bidoli, Tullio Luzzatto, dr. Rodolfo Wald, Alberto Bignami in Antonino D'Angelo.

Tajniške posle bo opravljal Marcello Zuccolin.

Nočna služba lekarn

Cassa Provinciale di Malattia, viale XX Settembre 4; Godina, trg Sv. Jakoba 1; Mizzan, trg Venezia 2; Zanetti, ul. Commerciale 26; Harabaglia v Barkovljah in Nicoli v Škednju imata stalno nočno službo.

TRŽAŠKA BORZA

Zlati šterling 8100, papirnati šterling 1750, telegrafski dolar 620, dolar 612, švicarski frank 155, 100 francoskih frankov 175, avstrijski šiling 25, zlato 1000.

DAROVI IN PRISPEVKI

V počastitev spomina Otona Župančiča so nabrale žene za počitniške kolonije 6.764 lir. Poleg tega so tovarišice prispevale še: Konič Josipina 500, Sirok Ivanka 100, Bratoš Ana 100, Krajger Breda 100, Žigon Milena 100, Samsa Mara 100, Čok Rezi 100, tov. Marija 100. Skupno 1.200 lir.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 3. in 4. julija 1949 se je v Trstu rodilo 10 otrok, umrlo je 13 oseb, porok je bilo 6.

Cerkvene poroke: mizar Pečar Anton in gospodinja Cufar Amalija, težak Degrassi Olivo in gospodinja Franceschini Lucija, šofer mehanik Germani Stellio in šivilja Canciani Ana, trgovski pomočnik Ladic Rudolf in gospodinja Ermagora Argia, potapljač Brassič Milovano in delavka Kalčič Amalija, mizar Miss Giusto in gospodinja Sčukovt Massimiliana.

Umrli so: 65-letna Weigelin Gilda, por. Rudman, 90-letna Bratuž Ivanka, vd. Petelin, 21-letna Prassel Roza, 26-letni Taučer Marcello, 83-letna Balch Marijana, vd. Cercolini, 3 mesecev stara Picceni Franka, 2 meseca stari Missich Franko, 72-letna Cosciani Ivanka, vd. Menon, 47-letni Gostiša Giulio, 49-letna Semanek Enrika, vd. Moise, 68-letna Zobec Uršula, vd. Zerjal, 1 dan stari Palemotti Giorgio, 41-letna Dall'Orto Gina, por. Leone.

S plinom se je zastrupila

Epidemija samomorov se vedno bolj širi. Naveličana življenja, se je včeraj ponoči zastrupila z gorilnim plinom gospa Josipina Padar, vdova Dezetta, stanujoča v ul. Gambini št. 7. Vsa pomoč, ki so ji nudili zdravniki splošne bolnice, je bila zaman — revica je bila že v globoki nezavesti in je že ob 4,15 izdihnila.

Njeno truplo so prepeljali v mrtvašnico.

RADIO

JUG. CONA TRSTA

(Oddaja na srednjih valovih 240 m ali 1250 kc)

Torek 5. julija 1949.

6.30: Jutranja glasba. 6.45: Poročila v italijanščini in objava sporeda. 7.00: Napoved časa - Poročila v slovenščini in objava sporeda. 7.15: Jutranja glasba. 12.00: Orkestralna glasba. 12.30: Vaški kvintet. 12.45: Poročila v italijanščini in objava popoldanskega sporeda. 13.00: Napoved časa - Poročila v slovenščini in objava popoldanskega sporeda. 13.15: Male skladbe velikih mojstrov. 13.30: Predavanje v italijanščini. 14.00: Lahka glasba. 14.30: Pregled tiska in poročila v italijanščini. 14.45: Pregled tiska in poročila v slovenščini. 17.45: Zabavna glasba. 18.00: Poročila v hrvaščini. 18.15: Cesar Franck: Sonata za violino in klavir v A-duru. 18.45: Kulturni pregled v italijanščini. 19.00: Glasbena medigra. 19.15: Poročila v italijanščini. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Operetne melodije. 20.00: Smetana: Prodana nevesta - opera v 3 dejanjih - V odmorih kulturni pregled v slovenščini - nato večerni spored lahke in plesne glasbe. 23.00: Zadnje vesti v italijanščini. 23.05: Zadnje vesti v slovenščini. 23.10: Objava sporeda za naslednji dan v italijanščini in slovenščini. 23.15: Večerne melodije.

TRST II.

Torek 5. julija 1949.

7.15: Napoved časa in poročila. 7.30: Koledar. 7.35: Jutranja glasba. 8.15: Napoved časa in poročila. 11.30: Odlomki iz oper. 12.00: Novi svet. 12.10: Lahka solistična glasba. 12.45: Napoved časa in poročila. 13.00: Koncert za čelo. 13.30: Lahka glasba. 14.00: Poročila. 14.15: Dnevni pregled svetovnega tiska. 14.28: Popoldanski koncert. 14.43: Citanje večernega sporeda. 17.30: Plesna glasba. 18.00: Komorna glasba. 18.45: Lahka glasba. 19.15: Valčki. 19.30: Glasba za 4 klavirje. 19.45: Napoved časa in poročila. 20.00: Pestra glasba. 20.30: Iz domače knjižne police. 20.45: Slovenske pesmi. 21.00: Vzori mladini: Sv. Ciril in Metod. 21.30: Dvorak: Simfonija «Iz novega sveta». 22.15: Lahka večerna glasba. 23.00: Serenade in romance. 23.15: Napoved časa in poročila. 23.30: Kaj vam nudi jutrišnji spored? 23.35: Polnočna glasba.

TRST I.

Torek 5. julija 1949.

7.15: Radijska poročila. 7.30: Koledar in jutranja glasba. 8.15: Radijska poročila. 11.30: Vsakemu nekaj. 12.10: Glasba po željah. 12.55: Citanje radijskega sporeda. 13.00: Radijska poročila. 13.20: Dvorak: Slovanski plesi. 13.34: Armando Fragna in njegov orkester. 14.00: Tretja stran. 14.20: Mešana glasba. 14.30: Program BBC. 18.15: Pesmi. 18.30: Glas Amerike. 19.00: Poročilo o šesti etapi kolesarske dirke «Tour de France». 19.05: Klavirske glasbe. 19.15: Radijska scena: «Ben Hur». 20.00: Radijska poročila. 20.20: Popevke. 20.30: Komentarji o kolesarski tekmi «Tour de France». 20.40: Orkester Normana Cloutiera. 21.10: Pojejo filmski igralci in igralke. 21.35: Zdravniška ura. 21.50: Piero Rizza in njegov orkester. 22.20: Komorna glasba. 23.35: Plesna glasba.

KINO

KINO OB MORJU. 15.30: «Mlada garda». Po romanu Fadejeva. Sovjetski velefilm.

ROSSETTI. 16.30: «Bela orhideja», Barbara Stanwyck.

EXCELSIOR. 16.30: «Mesto jazza», Artur De Cordova, Doroty Patrick.

FENICE. 16.30: «Megle iz preteklosti», Mai Zetterling, Eagle Lion.

FILODRAMMATICO. 16: «Trgovec s sužnji», B. Beery, W. Baxter.

ITALIA. 15.30: «Ženske», Norma Shearer in Joan Crawford.

ALABARDA. 16: «Pogum, Red», Robert Page, N. Nash.

IMPERO. 16: «Ridolinciade», zabavni škeči za otroke.

VIALE. 16: «Mavrična parada», V. Disney.

GARIBALDI. 16, na prostem ob 21.30: «Zakleti rod», Stewart Granger.

MASSIMO. 16: «Vrni se, če me ljubiš», Robert Taylor, Walter Pigeon.

ARMONIA. 15.30: «Smrtonosna skrivnost», Victor Mac Laglen.

NOVO CINE. 16: «Oswiezsim (Auschwitz)», Poljski film.

SAVONA. 16: «Malajske seace», Bette Davis, Herbert Marshall.

ODEON. 16: «V imenu postave».

IDEALE. 16: «Nevihta nad Parizom». Drugi prizor iz veledela Viktorja Hugoja «Nesrečneži».

MARCONI. 16, in na prostem ob 20.45: «Nihče se ni vrnil», Constance Bennet in Pat O' Brien.

ADUA. 15.30: «Tolovaj z rdečo maško».

RADIO. 16: «Ljubimci brez ljubezni».

VITTORIA. 16, na prostem ob 20.30: «Buffalo Bill», Mc Grea, L. Darnell.

VENEZIA. «Džungle v plamenih».

BELVEDERE. Zaprt.

KINO V LJUDSKEM VRTU. 20.45: «Tarzan in beli lovci», Brenda Joyce, Johnny Weissmueller.

NA GRADU SV. JUSTA. 21: «Hiša naših sanj», Gary Grant.

SKOLJET - na prostem 21: «Kri na soncu».

KINO NA OPCINAH: «Južno od Tahitiskega otočja».

KINO V SKEDNJU. «Odlični avanturist», Gary Cooper; ob 20.30 na odprtem.

KINO V NABREŽINI: «Mekšikanci».

Obiščite razstavo lokalne industrije in obrti LR Slovenije v Ljubljani

ki je podaljšana do 10. julija. Polovična vožnja velja do 12. julija

NOVE KNJIGE

Prešeren: POEZIJE, izdaja ob stoletnici, polplatno . . L 300
Trdina: ZBRANO DELO II. DEL, polplatno . . . . » 380
Fast: DRŽAVLJAN TOM PAINE, polplatno . . . . » 320
Leontijev: MARSHALLOV NACRT V LUČI STVARNOSTI . . . . . » 40
Marinko: POLITIČNO POROČILO NA II. KONGR. KPS » 60
Krymov: NAFTONOSILEC DERBENT . . . . . » 250

V nedeljo 10. t.m. na drugi strani naš roman

... Tedaj je Iztok prijel haljo dočlenko in jo vrgel raz sebe. Krog bokov se je zablestela bela jagnjetina, ki mu jo je sešila Ljubinica, in stal je ob črnem konju sredi arene svobodni sin, lep in postaven, da je Teodora pritisnila brušeno prizmo k očesu in ga gledala s pohlepom in naslado: mišica ob mišici, kakor zid krog Bizanca.

Iztok je zataknil strelico za pas, prijel lok z levico, z desnico brzdo in planil kakor pero na konja. Špela sta se, potem pa zdirjala po areni. Jezdil je prvič in pogledal kragulja, ljudstvo je zamrmralo, ker ni sprožil.

Jezdil je drugič, strelica še vedno za pasom, konj v vedno besnejšem diru. Iztok pa, kakor bi sedel na ptiči.

Ljudst

GORIŠKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - SVETOGORSKA ULICA 42 - TEL. 749

IZ SLOVENSKE BENEČIJE

Črni vrh - pozabljena vas

Oblasti in država jih poznajo samo pri izterjevanju davkov - Veliko siromaštvo in zanemarjenost - Šola, ki ne pobija nepismenosti

Več kot poldrugo uro sem rabil po ozkih in strmih kozjih stezah, ko sem zapustil cesto pri Stupci, da sem lahko prišel v to pozabljeno in zapuščeno slovensko vas Črni vrh. To slovensko naselje spada v občino Podbonesec in šteje približno 500 prebivalcev, ki žive v zelo slabih razmerah in lahko rečemo, da je njihovo življenje zelo primitivno in zaostalo.

Narava jim je dala pust in gorat svet in težko si predstavljaš, da bi mogla tukaj obstajati kakšna naselbina, kjer se prebivalci skromno preživljajo od pridelkov teh malo rodovitnih tal. Kako težavno je življenje vaščanov, lahko sklepamo že iz tega, da v vas ne vodi nobena cesta ali pot, ampak le ozke in strme steze. Ljudje morajo znositi na hrbtu v naramnih koših, kar drugod vozijo. In vendar oblasti tako pokrajinske, kakor občinske ne vidijo bede in obupnih razmer, ki vladajo v tej vasi.

Za Črni vrh se nikoli nihče ni zanimal in nobenega ni bilo, ki bi poskusil izboljšati življenjske pogoje tem ubogim ljudem. Tudi sam nisem verjel pripovedovanju, dokler se nisem na lastne oči prepričal o dejanskem stanju. Ne bom govoril o brezposelnosti, ker so tukaj skoraj vsi brezposelni in živijo le od tistega skromnega pridelka, ki ga iztrgajo skopi naravi in od kakšne kravice. Večjega imetja nihče ne poseduje.

Na svoji poti sem srečaval otroke, bledе in z vdrtimi, črnoobrobljenimi očmi, brez nasmeha in zdelo se mi je, da sem na kakšnem bolniškem vrtu med bolniki. Pa ne samo, da so slabega zdravja, ampak so tudi slabo oblečeni in bosi ter si je težko predstavljati, kako žive v zimskem času, kadar pritiska mraz. Poleti hodijo nabirat rdeče jagode in borovnice ter si z njimi pomagajo pri prehrani. Res žalosten je pogled na to otročad brez življenja, ki se jim z obraza bere, da so lačni.

Italijanske oblasti nikdar ne obiščejo te vasi in tudi tujec ne zajde v Črni vrh skoraj nikoli. Zato so ljudje boječi in skoraj malo divji, kadar govore z neznanci. Preko svoje vasi vidijo pohajati dnevno le izvidnice obmejne finančne straže, ki ima svojo postojanko v Stubci.

Po vasi ni ulic, ampak le ozke soteske, ki ločijo hišo od hiše. Hiše same so podobne črnim bajtam z majhnimi okenci in nekatere so brez dimnika, da se dim vali v gostih oblakih skozi duri. Veliko hiš je še danes pokritih s kamnitimi ploščami. Razume se, da v teh, začrnelih bajtah ne poznajo higiene. Često je v njih tudi kurnik in shramba poljskega orodja. Menda ne pretiravam trdeč, da so vaščani zaostali za celo stoletje v primeri z drugimi napednejšimi vasmi.

Kljub vsej bedi pa mora to ljudstvo plačevati državi visoke davke. Iz strahu, da jim ne bi zarubili še tisto kravico ali kozo, ki jo imajo v hlevu, si pritrgujejo od ust, da bi mogli točno plačevati naložene davščine. Pred nedavnim sem srečal v Šempetru nekaj mož iz te vasi, ki so prišli plačevat davke. Čudil sem se visokim zneskom, a še bolj se čudim danes, ko sem bil sam v njihovi vasi, kako je to mogoče, da država izmozgava to ljudstvo, ko so vendar tako bedni, da trpijo lakoto.

Izobrazba je na zelo nizki stopnji. V vasi imajo trorazredno osnovno šolo, a večina otrok ne prihaja k pouku, ker ne razumejo italijanskega jezika, v katerem jim učitelj razlaga učno snov. Zaradi tega je seveda skoraj 60 odst. ljudi nepismenih ali napolpismenih. Le redki med njimi znajo čitati. Če bi jih poučevali v slovenskem jeziku, bi bilo prav gotovo drugače, ker bi otroci rade volje hodili h pouku, ako bi razumeli učitelja in bi jim bilo učenje mnogo lažje.

Take so torej razmere v Črnem vrhu v Slovenski Benečiji in tako živijo torej ljudje v Italiji, ki se tako rada hvali s svojo dvatisočletno kulturo. Prav dobro se še spominjamo, kako je fašizem napovedal vojno drugim narodom pod pretvezo, da jim bo prinesel svojo civilizacijo in kulturo. Istočasno pa so pozabili na Črni vrh in na druge kraje v tej okolici, ki so bili bolj potrebni civilizacije kakor pa sosednji narodi. Zato bi bilo mnogo bolje, če bi tem ljudem najprej izboljšali gospodarski položaj, jim dali delo, da ne bi umirali od lakote in jim dovolili ter pomagali pri svobodnem kulturnem razvoju. Šele potem se bo lahko govorilo o dvatisočletni kulturi.

G. T.

STROKOVNI TEČAJI ZA DELAVCE

V prostorih meščanske šole «Favetti» v ul. Roma bodo začeli 15. t. m. s posebnimi tečaji za peke, brivce, mesarje, kavarnarje in bariste. Te tečaje je organizirala Enal in so brezplačni. Udeležil se jih bo lahko vsakdo, ki hoče doseči diplomo strokovnega delavca. Vpisovanja se sprejemajo do 14. t. m. pri pokrajinskem uradu za delo in pri Zvezi trgovcev v ul. IX avgusta št. 11.

Padel je skozi okno in se ubil

Prejšnji teden pozno zvečer so nekateri mimoidoči slišali bolestno stokanje na dvorišču neke hiše v Čedadu. Ko so se približali, so opazili v mlaki krvi Viktorja Pellegrina, ki je imel na glavi veliko ranо. Nesrečnež se je pri zapiranju oknic, kakor so pozneje ugotovili, malo preveč nagnil preko okna in izgubil ravnotežje. Morda mu je bilo potem tudi nenadoma slabo. Dejstvo je, da je padel na dvorišče. Sosedje so mu takoj pomagali in ga odpeljali v čedadsko bolnico, kjer so ugotovili, da si je razbil lobanjo in si prizadel še druge poškodbe. Čeprav so se v bolnici trudili, da bi mu rešili življenje, je ubogi Pellegrini čez eno uro, potem ko so ga pripeljali v bolnico, podlegel poškodbam.

Zmaga Enotnih sindikatov v Čedadu

Volivni odbor Delavske zbornice v Čedadu je objavil izide sindikalnih volitev v posamezne stroke iz katerih je razvidna velika zmaga Enotnih sindikatov. Podrobni rezultati so naslednji:

Stavbinski sindikat: vpisanih 450, glasovalo 349. Za Enotne sindikate je bilo oddanih 271 glasov, za socialiste 77 in za enotni krščanski sindikat 1.

Sindikat grafikov in papirničarjev: vpisani 20, glasovalo 20. Za Enotne sindikate 11, za socialiste 9.

Sindikat kemikov: vpisanih 71, glasovalo 65, za Enotne sindikate 48, za socialiste 14, sarагatovci 1.

Mladina piše s Kočevskega

Letos bomo opravili ogromno delo pri izgradnji socializma

Tudi primorska mladina noče biti zadnja pri delovnem poletu za boljšo bodočnost, ki je zajel vse slovensko ljudstvo in vso Jugoslavijo, da kljub na videz nepremagljivim težavam, ki jim jih stavi ves svet na pot, zmagoslavno korakajo po začrtani poti od uspeha do uspeha ter izvajajo točno in pravočasno naloge, ki so si jih zadali s prevzemom petletnega plana.

Vedno več je mladincev iz vseh krajev osvobojene Primorske, ki se udeležujejo dela v brigadah ter obenem spoznavajo lepoto domovine. Tako so šle naše mladinske brigade na delo ne samo v Novo Gorico, v cementarno v Anhovem in v razne druge kraje Slovenije, ampak tudi na gradnjo nove ceste med Zagrebom in Beogradom, na gradnjo mladinskih prog v Bosni in na gradilišče Novega Beograda. Povsod so se mladinci počutili zelo dobro in se vračali domov z novim navdušenjem in novimi pobudami za bodočnost.

Meseca maja je odšla iz Sežane zopet ena brigada na delo v kočevske gozdove. V njej je bil tudi tov. Edvard s Krasa, ki je pisal svojim prijateljem na Goriško:

«Naša Vojkova brigada iz sežanskega okraja izvršuje gozdarski plan v kočevskih gozdovih. Tu je mnogo brigad, s katerimi tekmujemo in smo si že pridobili prehodno zastavico izvršilnega odbora OF Slovenije. Uspehe imamo zato, ker smo vsi sami prostovoljci. Naše delo bomo zaključili 15. junija, delali pa bomo še naprej do 20. junija, da bo naš okraj lahko bolj ponosen na nas. Iz vsega, kar sem videl lahko trdim, da se bo to poletje napravilo pri nas ogromno delo za zgraditev socializma.

Naše tukajšnje življenje je zelo pestro in nam čas kaj naglo poteka. Že po poti na delo se vsako jutro pogovarjamo, koliko kubikov lesa bomo izdelali tisti dan. Najbolj smo pazljivi, kadar nam komandant brigade poroča o delovnih uspehih posameznih brigad. V moji četi je tudi možiček, ki je hotel na delo, čeprav ima že 81 let in vsak dan prepričevalno trdi, da bomo jutri prekosili ostale brigade pri delovnih uspehih.

Rad bi videl, da bi tudi goriška mladina mogla priti med nas in si ogledala naše delo in življenje, ki bi ga prav gotovo vzljubila. Mi vedno mislimo na vas in se vas spominjamo. Izročite bratske pozdrave tovarišem, tovarišicam in vsemu goriškemu ljudstvu».

Dvig nakazil za sladkor in kavo

Trgovska zbornica sporoča:

Lastniki javnih lokalov in upravitelji menz v Gorici naj čimprej dvignejo nakazila za sladkor in kavo proste cone za mesec julij, ki jih razdeljujejo na Trgovski zbornici - soba št. 6.

Danes stavka tekstilnih delavcev

Kakor smo že javili v naši zadnji številki stavkajo danes tekstilni delavci v vsej državi, ker je Confindustria odgovorila negativno na organizacije, da bi začeli z obnovo delovne pogodbe brez omejitve.

S tem v zvezi so se sestali v soboto 2. t. m. zvečer poljski delavci iz Fossalona okrog sindikalnih voditeljev, ki jih je policija aretirala za časa delavskega gibanja, da bi skupno proslavljali veliko zmago, ki je bila dosežena v težki in ostri borbi, s katero so še bolj utrdili enotnost in solidarnost vsega delavskega razreda.

Poljski delavci se zavedajo, da je bila njihova borba samo del splošne borbe, ki jo morajo voditi delavci. Ker so danes stopili v stavko tudi tekstilni delavci, jim izražajo svojo posebno simpatijo in vzpodbudo ter jim želijo, da bi povzelj iz njihove pravkar končane borbe vse tiste izkušnje, ki so ji pridobili s slogo, odločnostjo in neomajnim zaupanjem v svoje lastne sile in v svoje socialne pravice. Prepričani so, da bodo tudi tekstilni delavci, pokazali, da so vredni velikih sindikalnih tradicij delavskega razreda in jim želijo neizbežno zmago.

Živela enotnost vseh delovnih sil!

Živela borba za socialno osvoboditev delavcev!

KINO

VERDI. 17: «Mesec je zašel», L. Godd.

VITTORIA. 17: «Slika Dorjana Graja», H. Hatfield in D. Reed.

CENTRALE. 17: «Spalni voz za Trst», J. Kent.

MODERNO. 17: «Zločin», II del (kazen), D. Terry.

EDEN. 17: «Samotni maščevalec», G. Houston.

Ob sklepni prireditvi goriškega dijaštva

V nedeljo 30. t. m. ob 10 uri dopoldne je bila v kinodvorani «Vittoria» na Travniku napovedana sklepna prireditev goriškega dijaštva. Starši, ki smo nestrpno čakali, da bi videli nastop svojih otrok in slišali z odra našo govorico, smo bili tako nad prireditelji kakor nad uspehom akademije razočarani.

Ne mislimo pri tem na vsebinsko stran podanih del, saj so bili na sporedu biseri naše književnosti. Gre za značaj teh del, za njihovo razvrstitev in podajanje. Prireditev, v kateri je nakopičeno toliko recitacij, ki si sledijo brez umestnih lažjih točk, bi bila morda primerna za ožek krog izobražencev, ki so se z literaturo ubadali vsaj v srednješolskih klopeh in bi morala nositi popolnoma drugačen naslov, n. pr. recitacijska matineja, ali kaj podobnega.

Nikakor pa ni mogoče nuditi na akademiji, ki je namenjena širši javnosti (katera še pred kratkim zaradi krvavega fašističnega režima ni smela niti govoriti v svoji materinščini, kaj šele spoznavati najtežja dela naše književnosti). V sporedu je bilo kar pet Cankarjevih recitacij. To utruja in ni čuda, da so mnogi kar med izvajanjem zapuščali akademijo, večina ostalih pa se je dolgočasila. Seveda se imamo za to zahvaliti predvsem naši temni preteklosti, vendar bi morali prireditelji s tem računati.

In dalje! Zakaj smo videli le drugo dejanje Županove Micke? Prikazovanje odlomkov ali posameznih dejanj iz pripovednih oziroma dramatskih del ima namen vzbuditi zanimanje v poslušalcu, da si bo delo sam preskrbel, ga prečital in prestudiral. Vprašanje je, kolikim izmed nas je mogoče kaj takega storiti. Ali je dosegla v tem oziru prireditev svoj namen? Zakaj ne bi naštudirali celotnega dela? Saj vendar ni ne preobsežno, niti ne zahteva mnogo scenerije. Gledalcem pa bi bilo mnogo bolj ustreženo, ako bi jim nudili vso Županovo Micko in manj recitacij.

K posameznim točkam sporeda naj pripomnimo še sledeče: Vloge igralcev v prvi točki so bile dobro porazdeljene in podane. Niso pa ugajali samogovori Tulpenheima in Monkofa. Recitacijo sonetnega venca so spremljali zvoki gramofonskih plošč in bi bilo morda umestneje spremljati jo z narodnimi pesmimi. V «De profundis», v počastitev spomina Otona Župančiča, je bilo slišati le glasbo, ki je bila mnogo preglasna in sta glasova recitatorjev v njej utonila.

To so naši napotki, katere naj bi g. profesorji in dijaki ob podobnih prireditvah upoštevali in bodo prav gotovo mnogo bolj zadovoljili občinstvo.

Terjatve iz bivše cone B

Goriška prefektura sporoča:

Vse tiste ustanove ali osebe, ki imajo kakšne terjatve pri ustanovah ali občinah na ozemlju priključenem Jugoslaviji, naj napravijo do 6. julija na občino, kjer bivajo, prošnjo, naslovljeno zakladnemu ministrstvu in naj ji priložijo vse potrebne dokumente, ki potrjujejo njihov kredit, iz katerih mora biti razvidno:

1) Vsi osebni podatki upnikov z navedbo sedanjega bivanja;

2) oznaka (samo za državljane);

3) predmet kredita;

4) občina ali ustanova s pravico javnosti, ki je dolžnik v Jugoslaviji;

5) razdobje, na katero se nanaša kredit;

6) zneski terjatev.

Jugolire menjavamo, da nam bo še bolje...

Da ste videli naše ljudstvo po vaseh in mestih Istrskega okrožja, ko se je zvedelo za odlok o zamenjavi jugolir v dinarje. Kot da se mu je izpolnila že davno pričakovana želja. Takoj je zahtevalo sklicanje množičnih sestankov in pojasnil v zvezi s to odredbo. Kako, kje in kdaj se bo vršila zamenjava, je bilo glavno vprašanje. Že takoj v nedeljo so se tu pa tam pojavile na oknih tudi zastave, v ponedeljek zjutraj pa so bile že povsod. V nedeljo popoldne in zvečer so bili povsod v mestih, tovarnah in vaseh množični sestanki, kjer je ljudstvo razpravljalo o tem važnem dogodku.

Ni mogoče z golim navajanjem dejstev popisati navdušenja, s katerim so sprejeli delavci v tovarnah in podjetjih, delavci na polju in kmetje, novico o zamenjavi jugolire. Na množičnih sestankih so sklenili, da bodo šli v sprevodih in z zastavami na čelu na mesta zamenjave.

V Pomjanu je bilo na množičnem sestanku nad 200 gospodarjev, ki so navdušeno ploskali, ko so slišali besedilo odloka. V Kopru je bil množični sestanek v dvorani kina. Navzoči so zelo pazljivo sledili izvajanjem in pojasnjevanju uredbe, ki jo je tov. Maraspin zelo poljudno raztolmačil. Po govoru je izmed ljudstva padel glasen vzklik: «Bilo bi dobro, če bi se prepovedalo kroženje metrolir v našem okrožju». Ta vzklik so vsi navzoči pozdravili s ploskanjem. Kar smo mogli prav na hitro zvedeti, so bili taki množični sestanki tudi v Pučah, Boninih, Boršta, Loparju, Glemu, Koštaboni. Povsod je bilo navzočih veliko število ljudstva.

Potrebno je, da povemo zelo važno dejstvo. Na teh sestankih zahteva ljudstvo, naj se prepove obtok tudi metrolir. S teh sestankov pošilja ljudstvo VUJA resolucije, v katerih brez pridržka odobrava ta ukrep. Tako smo že prejeli prvo tako resolucijo iz Bertokov, v kateri ljudstvo te vasi pravi, da soglaša z odločitvijo VUJA in da je pripravljeno braniti ta ukrep pred vsakim poizkusom nasprotovanja od strani reakcije. Izjavljajo, da hočejo:... «Braniti dinar, ki bo že jutri naša last, kakor se branijo lastne družine in otroci».

To so šele prva poročila, ki smo jih v naglem teku ujeli mimogrede po terenu. Množična zborovanja se nadaljujejo povsod. Pribiti moramo, da je velika večina ljudstva z izjemo neznatnega števila špekulantov, pozdravila ukrep VUJA z velikim navdušenjem». «To nam je bilo potreba že mnogo preje», izjavljajo mnogi poštni delavci, ki dobro vedo, da je ta zamenjava jugolire v dinarje v interesu vsega delovnega ljudstva.

Več in podrobneje bomo poročali jutri.

ISTRSKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA V KOPRU - ULICA C. BATTISTI 301/a PRITL. - TEL. 70

Danes zadnji dan zamenjave jugolire z dinarjem

Rok za zamenjavo se ne bo v nobenem primeru podaljšal

Uradni list vojne uprave JA jugoslovanske cone na STO in Istrskega okrožnega ljudskega odbora je objavil sledeča ukaza:

Ukazi Vojne uprave JA jugoslovanske cone na STO-ju.

V cilju reguliranja blagovno - denarnega odnosa med jugoslovansko cono STO in inozemstvom, kakor tudi v interesu nadaljnjega gospodarskega razvoja imenovane cone, ter na temelju pogodbe o posojilu, sklenjene 1. julija 1949, med vojno upravo Jugoslovanske armade za jugoslovansko cono STO-ja in vlado FLRJ izdajam

UKAZ ST. 14.

Cl. 1.

Jugoslovanska lira «B» (jugolira) se odtegne prometu in zamenja z dinarjem FLRJ po tečaju 30 dinarjev za 100 jugolir.

Cl. 2.

Zamenjava se vrši v dneh 4. in 5. julija 1949 od 7. do 18. ure.

Cl. 3.

Rok za zamenjavo se ne bo v nobenem primeru podaljšal.

Cl. 4.

Od 6. julija 1949. dalje preneha jugoslovanska lira «B» (jugolira) veljati kot zakonito plačilno sredstvo v jugoslovanski coni STO.

Koper 3. julija 1949.

Šef vojne uprave JA na STO-ju polkovnik Lenac Mirko

UKAZ ST. 15.

V zvezi z odtegnitvijo jugoslovanske lire «B» (jugolire) iz prometa in v svrho organizacije zamenjevalne službe, to je izvedbe vseh pripravljalnih del tehnične ali druge narave ter za vodstvo zamenjave same.

POSTAVLJAM

sledečo komisijo za zamenjavo: predsednik: major Jakopovič Mileńko. Člani: načelnik finančnega oddelka vojne uprave JA Martelanc Slavko, poverjenik za finance Istrskega okrožja Herkov Danilo, višji finančni revizor Matavšek Viktor.

Komisija bo v času zamenjave zasedala v prostorih Istrske banke v Kopru, I. nadstropje (telefon št. 45).

Ta naredba stopi takoj v veljavo.

Koper 3. julija 1949.

Šef vojne uprave JA na STO-ju polkovnik Lenac Mirko

OBJAVA

Na temelju naredbe vojne uprave Jugoslovanske armade za jugoslovansko cono STO, Glavna komisija za odtegnitev in zamenjavo denarja pristopa k zamenjavi v jugoslovanski coni STO jugoslovanskih lir «B» (jugolir).

Jugolire lahko zamenja vsaka oseba, bivajoča na področju jugoslovanske cone STO, katera razpolaga z osebno izkaznico, ki jo je izdala ljudska oblast.

Jugolire se zamenjajo za dinarje po tečaju

30 DINAREJV ZA 100 JUGOLIR.

Zamenjava se bo vršila proti izplačilu polnega iznosa takoj in brez odbitka.

Zamenjava se bo vršila na področju vsakega krajevnega ljudskega odbora v času od 7. do 17. ure v dnevih 4. in 5. julija 1949.

ROK ZA ZAMENJAVO NE BO V NOBENEM PRIMERU PODALJŠAN.

Od 6. julija 1949. dalje preneha jugoslovanska lira «B» (jugolira) veljati kot zakonito plačilno sredstvo v jugoslovanski coni STO-ja.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Koper 3. julija 1949.

GLAVNA KOMISIJA za odtegnitev in zamenjavo denarja.

Razpredelnica za izmenjavo jugolir v dinarje

Jugolir	Dinarjev	Jugolir	Dinarjev	Dinarjev	Jugolir	Dinarjev	Jugolir
1.—	0.30	61.—	18.30	0.50	1.66	50.—	166.66
2.—	0.60	62.—	18.60	1.—	3.33	51.—	170.—
3.—	0.90	63.—	18.90	1.50	5.—	52.—	173.33
4.—	1.20	64.—	19.20	2.—	6.66	53.—	176.66
5.—	1.50	65.—	19.50	2.50	8.33	54.—	180.—
6.—	1.80	66.—	19.80	3.—	10.—	55.—	183.33
7.—	2.10	67.—	20.10	3.50	11.66	56.—	186.66
8.—	2.40	68.—	20.50	4.—	13.33	57.—	190.—
9.—	2.70	69.—	20.70	4.50	15.—	58.—	193.33
10.—	3.—	70.—	21.—	5.—	16.66	59.—	196.66
11.—	3.30	71.—	21.30	5.50	18.33	60.—	200.—
12.—	3.60	72.—	21.60	6.—	20.—	61.—	203.33
13.—	3.90	73.—	21.90	6.50	21.66	62.—	206.66
14.—	4.20	74.—	22.20	7.—	23.33	63.—	210.—
15.—	4.50	75.—	22.50	7.50	25.—	64.—	213.33
16.—	4.80	76.—	22.80	8.—	26.66	65.—	216.66
17.—	5.10	77.—	23.10	8.50	28.33	66.—	220.—
18.—	5.40	78.—	23.40	9.—	30.—	67.—	223.33
19.—	5.70	79.—	23.70	9.50	31.66	68.—	226.66
20.—	6.—	80.—	24.—	10.—	33.33	69.—	230.—
21.—	6.30	81.—	24.30	11.—	36.66	70.—	233.33
22.—	6.60	82.—	24.60	12.—	40.—	71.—	236.66
23.—	6.90	83.—	24.90	13.—	43.33	72.—	240.—
24.—	7.20	84.—	25.20	14.—	46.66	73.—	243.33
25.—	7.50	85.—	25.50	15.—	50.—	74.—	246.66
26.—	7.80	86.—	25.80	16.—	53.33	75.—	250.—
27.—	8.10	87.—	26.10	17.—	56.66	76.—	253.33
28.—	8.40	88.—	26.40	18.—	60.—	77.—	256.66
29.—	8.70	89.—	26.70	19.—	63.33	78.—	260.—
30.—	9.—	90.—	27.—	20.—	66.66	79.—	263.33
31.—	9.30	91.—	27.30	21.—	70.—	80.—	266.66
32.—	9.60	92.—	27.60	22.—	73.33	81.—	270.—
33.—	9.90	93.—	27.90	23.—	76.66	82.—	273.33
34.—	10.20	94.—	28.20	24.—	80.—	83.—	276.66
35.—	10.50	95.—	28.50	25.—	83.33	84.—	280.—
36.—	10.80	96.—	28.80	26.—	86.66	85.—	283.33
37.—	11.10	97.—	29.10	27.—	90.—	86.—	286.66
38.—	11.40	98.—	29.40	28.—	93.33	87.—	290.—
39.—	11.70	99.—	29.70	29.—	96.66	88.—	293.33
40.—	12.—	100.—	30.—	30.—	100.—	89.—	296.66
41.—	12.30	200.—	60.—	31.—	103.33	90.—	300.—
42.—	12.60	300.—	90.—	32.—	106.66	91.—	303.33
43.—	12.90	400.—	120.—	33.—	110.—	92.—	306.66
44.—	13.20	500.—	150.—	34.—	113.33	93.—	310.—
45.—	13.50	600.—	180.—	35.—	116.66	94.—	313.33
46.—	13.80	700.—	210.—	36.—	120.—	95.—	316.66
47.—	14.10	800.—	240.—	37.—	123.33	96.—	320.—
48.—	14.40	900.—	270.—	38.—	126.66	97.—	323.33
49.—	14.70	1.000.—	300.—	39.—	130.—	98.—	326.66
50.—	15.—	10.000.—	3.000.—	40.—	133.33	99.—	330.—
51.—	15.30	20.000.—	6.000.—	41.—	136.66	100.—	333.33
52.—	15.60	30.000.—	9.000.—	42.—	140.—	200.—	666.66
53.—	15.90	40.000.—	12.000.—	43.—	143.33	300.—	1.000.—
54.—	16.20	50.000.—	15.000.—	44.—	146.66	400.—	1.333.33
55.—	16.50	60.000.—	18.000.—	45.—	150.—	500.—	1.666.66
56.—	16.80	70.000.—	21.000.—	46.—	153.33	600.—	2.000.—
57.—	17.10	80.000.—	24.000.—	47.—	156.66	700.—	2.333.33
58.—	17.40	90.000.—	27.000.—	48.—	160.—	800.—	2.666.66
59.—	17.70	100.000.—	30.000.—	49.—	163.33	900.—	3.000.—
60.—	18.—					1.000.—	3.333.33

Zahvalna resolucija prebivalcev v Bertokih

Prebivalci vasi Bertoki in Sermin, zbrani na množičnem sestanku 3. julija 1949, na katerem se je obravnavalo o zamenjavi jugolir v dinarje, so sprejeli naslednjo resolucijo:

Mi Slovenci in Italijani vasi Bertoki in Sermin, ko smo temeljito pretresli odredbo VUJA o zamenjavi jugolir, se s to odredbo popolnoma strinjamo in izjavljamo, da jo bomo branili pred vsakim poskusom krajevne in mednarodne reakcije. Prav tako izjavljamo, da bomo dinar, katerega bomo že jutri postali lastniki, branili tako, kakor je braniti svoje otroke in svojo družino.

Zahtevamo, da se takoj ukine obtok metrolir v našem okrožju ter da jih zamenjajo takoj po tečaju 10 din za 100 lir, prepričani, da bomo s tem preprečili sleherno špekulacijo.

Že v naprej obsojamo klevetniško gonjo, ki jo bo proti tej odredbi sprožila krajevna in mednarodna reakcija, kakor tudi vse informbirojevske partije, predvsem pa Vidali, ki bo hotel ta korak prikazati kot izdajstvo, češ da smo na liniji revizionizma. VUJA izrekamo zaupanje in zahvalo za ta ukrep v prid našega naroda ter obljubljamo pred našim narodom in našo KP, da bomo častno branili načela NOB.

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

ČEŽARJI

Razstava - zrcalo doseženih uspehov ob zaključku šolskega leta

Dopisnik je zadovoljen, kadar mu ljudje sami povedo: Pri nas je nekaj novega, pridi, da boš sam videl in napisal. Ljudje takrat občutijo, da je delo, ki so ga napravili, vredno, da pride v javnost.

Tako so napravili pri Cežarjih ko so priredili šolsko razstavo. Ne bi bil verjel, da bom kaj takega videl, ko sem v četrtek zvečer prišel v vas. Razstava je zelo okusno prirejena in bi jo lahko označil tudi kot zrcalo doseženih uspehov v teku šolskega leta.

Prvi vtis, ki ga obiskovalec dobi je: tu so delali vsi, učenci in učiteljstvo. Polno je po stenah stenčasov vseh petih razredov. Na mizah prirejenih ob stenah so razpostavljeni zvezki z najrazličnejšimi nalogami, računi, lepopisjem in risankami. Tu so tudi ročna dela vezenja učenk III. IV. in V. razreda. Precejšen prostor so zavzeli najmlajši iz otroškega vrtca.

Po pregledu zvezkov, ki jih je veliko število, dobri in slabi brez razlike, sem ob pomoči tovariša učitelja zvedel za najboljše. To so: Bertok Silvija iz prvega razreda v lepopisju, odličnjak pa Korva Lucijan iz istega razreda. Iz II. razreda sta odličnjaka Pobega Olga in Geblo Galijan.

Vsi stenčasi imajo večinoma risbe prizore, vzete iz narave, cvetje, drevje, sadje, hiše s pokrajinami in simboličninj znaki naše borbe. Le nekaj je izjem, ko so se učenci spustili na risanje morja — Bembič Mira, ki je preprosto, toda učinkovito narisala morje in barko z barvami. Drugi dve prikazujeta izlet za prireditev na Skofije in udarniško delo. Eden izmed razstavljenih stenčasov pa je posvečen spominu dveh velikih umrlih pesnikov, O. Župančiča in V. Nažorja.

Ena ugotovitev ob teh stenčasih. Otroci rajši rišejo kot pišejo. Zanimivo in poučno. Pod fašizmom so bili v stiku z naravo in jim je ta zapustila večje vtise, ker jih v šolah niso učili nič koristnega. Le da so morali kričati: Patria, bandiera in viva Italia.

Zelo lep vtis napravlja kotiček otroškega vrtca, ki ga vodi tovarišica Grgič Vida. Iz razstavljenih igrač in nalepljenk že vidiš začetni razvoj naših najmlajših.

Posebno zanimanje obiskovalcev razstave vzbujajo razstavljena ročna dela v vezenju, ki so jih napravile učenke III. IV. in V. razreda. Tu vidiš prte, blazine in robce, ki so nekateri tako dovršeno napravljeni, da bi lahko krasili najlepše sobe. Videli smo vezeno blazino, ki jo je napravila učenka Valovec Mira, ki je naravnost dovršeno delo v vezenju. Matere, ki so bile prav tedaj na ogledu, so se čudile: «Tega pa ne bi nikoli verjele, da znajo naši otroci kaj takega. Me nismo znale nič in smo po vsej šoli, ki smo jo napravile ostale «šturlaste», (nevedne).

In še nekaj je na razstavi, ki vzbuja veliko pozornost. V levem kotu od vhoda je v malem prikazana vas Puče, kjer je bila ustanovljena prva kmečka obdelovalna zadruga v okrožju. Posrečena zamisel učitelja Mušiča, ki je pri otrocih vzbudila toliko zanimanja. Prav je, da se tudi tako prikazuje kje in na kakšen način se da življenje v skupnosti izboljšati.

Starejša žena, ki je obiskala razstavo, je sama pri sebi polglasno govorila, «Da bi nam le ne vzeli teh učiteljev, ki znajo toliko dobrega učiti naše otroke».

Tako daje ljudstvo samo priznanje svojim učiteljem-vzgojiteljem. Radi imajo tovarišico učiteljico Skočir Sonjo. Iz njenega razreda bodo izšli otroci, ki bodo z vsem pogumom stopili v življenje, oboroženi s takim znanjem, ki ga starejši, ki so obiskovali italijanske šole pod fašizmom, niso niti slutili. Prav tako je pribljubljen tov. učitelj Mušič Stojan, ki zna vzgajati in učiti otroke. Njegova je tudi organizacijska zamisel te razstave.

Polno dela in dobre volje je bilo potrebno, da je razstava taka, kot smo omenili v kratkem. Zato so organizatorji lahko zadovoljni. Dosegli so namen, ki so ga imeli s to razstavo. Zanimanje in obisk to potrjujeta.

KOPER

V zgled

Člani raznih sindikalnih podružnic iz koprskega okraja so bili že do sedaj na Rabu v Domu počitka, kjer so preživeli svoj dopust. V zvezi z njihovim tamkajšnim bivanjem so sindikati Istrskega okrožja prejeli od okrajnega odbora ljudske fronte na Rabu dopis, ki ga priobčujemo v dobesednem prevodu:

«Tovarišem iz Kopra, ki so bili na oddihu na Rabu!

Tovariši, ki so bili nadavno na oddihu na Rabu, v Domu počitka centralnih sindikatov, so pokazali zgled, kako se obnašajo delavci in na splošno ljudje nove Jugoslavije na dopustu, kakor tudi, koko je treba čuvati razne javne objekte in kako se je treba ponašati v takih krajih, kamor prihajajo predstavniki vseh republik in vseh delavskih slojev socialistične Jugoslavije.

Želimo, da bi se tudi vsi ostali ljudje in delavci iz vseh krajev Jugoslavije ravnali po tovariših iz istrskih krajev, ker bomo le s takim delom in postopanjem hitreje zgradili v naši zemlji socializem in zaprli usta vsem obrekovalcem naše junaške partije, ki vodi v teh zgodovinskih dneh zgraditev socializma v naši mladi toda napredni domovini».

GLEM

Pričeli smo z gradnjo sedeža našega KLO

Ljudstvo naše vasi je v času prvomajskega in Titovega tekmovanja doseglo velike uspehe. Tudi v novem trimesečnem tekmovanju «Za gradnjo zadružnih domov in obnovo» naša vas ne bo zaostajala.

Organizirali bomo delovno brigado, ki bo štela 36 članov in napravila 2800 delovnih ur. Izven delovne brigade bodo pomagali tudi ostali vaščani. Do sedaj smo napravili že 750 ur, in to tudi če je žetev v polnem teku.

Od osvoboditve do danes je naša vas veliko izboljšala gospodarsko stanje. Prej so nas samo izžemali in izkoriščali. Da bi sebi izboljšali položaj, ni bilo niti misliti. Ljudska oblast pa nam danes olajšuje na vseh straneh naše delo in nudi vso pomoč. Podpira naše težnje materialno in z nasveti.

Začeli smo z gradnjo poslopja za sedež krajevnega ljudskega odbora. Pri tem bo množična brigada dala vse sile, da bo čimprej dograjena. Prav tako vsi ostali prebivalci vasi. Vemo, da bo treba mnogo dela in dobre volje, zato pa poizkušamo delati kar največ mogoče na prostovoljni podlagi. To bo le vasi v dobro, koristi pa bomo imeli vsi.

J. E.

OB SEDMINI

MATEJ STERNEN

zadnji slovenski impresionist, je odšel k ostali trojici

Ni se še sesedla zemlja na grobu pesnika Otona Župančiča, poslednjega od četvorice «moderne», ki je sedaj zopet združena v skupnem grobu na pokopališču pri Sv. Križu, že je odletel zadnji list neke druge četvorice, ki se je pričela uveljavljati nekako istočasno kot «moderna». Danes je namreč teden dni, kar je umrl Matej Sternen, slikar, čigar ime je tesno povezano z ostalo trojico slovenskih impresionistov, Riharda Jakopiča, Matije Jame in Ivana Groharja.

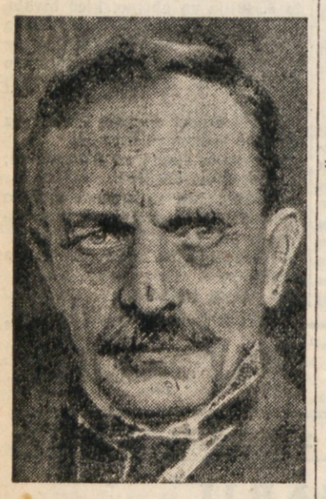

Sternen je bil doma z Verda pri Vrhniki, kjer se je rodil l. 1870. Pot njegovega študija je šla iz domačih šol preko Gradca in Dunaja v šolo slikarja Ažbeta v Muenchenu. Pozneje je doma nekaj časa delal skupaj z ostalo trojico.

Pred nadavnim je bila v Ljubljani razstava del slovenskih impresionistov, ki je pokazala, da je bila doba, ko so delali ti umetniki, najvišji vzpon in uspeh v slovenski umetnosti. Sternen, čigar umetniška sila je bila tako opazna na tej razstavi, je ustvarjal do zadnjega in prav zaradi tega je njegova smrt vse iznenadila.

Veliki umetnik pa si je pridobil za slovensko umetnost velikih zaslug tudi s tem, da je ohranil umetnine drugih mojstrov iz preteklih časov. Odkril in restavriral je nešteto fresk. Njemu se moramo zahvaliti, ako mnoge umetnine niso propadle ali se pokvarile.

Slava spominu velikega umetnika, ki je ustvarjal iz ljubezni do naše zemlje in njenega človeka.

TRIGLAV, snežnikov sivi pogizvar

Z BLEDA, KJER BO LETOVALO PLANINSKO DRUSTVO IZ TRSTA, MU LAHKO V ENODNEVNEM IZLETU PRILEZES NA TEME.

GOSPODARSTVO

TRGOVINA • INDUSTRIJA • PROMET • FINANCE

Naraščanje meničnih protestov

V letošnjem letu se opaža naraščanje meničnih protestov. Marca so znašali še 20,3 milijonov lir, aprila že 23,2 milijonov, za maj pa je ta znesek, kakor napovedujejo, zopet mnogo višji Med 657 neplačanimi menicami v aprilu je bilo 42 za zneske od 40.000 do 50.000 lir, 46 glasečih se na vsote od 50.000 do 100.000 lir, od sto do pet sto tisoč lir, ena za 780.000 in ena za 5 milijonov lir. Večina protestov kaže, da so v težavah s plačevanjem mnoge nadrobne trgovine, ki jim je zmanjkalo sredstev bodisi vsled nazadovanja ali pa, ker so zmotno računale. da bo krajevna potrošnja zmogla več blaga. To velja za proteste nad 40.000 lir. Manjši zneski pa gredo na račun protestov iz prodaje na obroke. Prodaja te vrste je vedno bolj razširjena in je zavedla mnoge ljudi, da so si nakupili najrazličnejše predmete in blago, pa so slabo preračunali svoje finančne zmožnosti. Tako niso mogli plačati obrokov iz rednega družinskega proračuna in so jim menice zapadle.

Tudi pri bančnih nakazilih je bilo mnogo protestov, ker niso imela kritja. Tržaški trg je na splošno v krizi, ki se bo še stopnjevala ter bo povzročila najprej, da bodo izpadli iz trgovine vsi tisti, ki so se pričeli pečati z njo med vojno ali po vojni na preveč špekulativni podlagi. Ako se bo sedanje stanje nadaljevalo, bodo prišle v težave pozneje tudi starejše in solidnejše tvrdke. Usoda goriških trgovcev pa kaže, kaj bi bilo v Trstu, ko bi se izvedel predlog treh sil o priključitvi k Italiji.

„CENTEX"

družba za izboljšanje trgovinskih odnošajev med ameriškimi Slovani in ČSR

Slovanski izseljenci v ZDA so ustanovili v New Yorku trgovsko družbo «Centex», ki naj služi izboljšanju trgovinskih odnošajev med ameriškimi Slovani in češkoslovaško republiko. Kdor koli v Združenih državah lahko položi pri tej družbi kakršen koli znesek v dolarjih za račun kakega svojega prijatelja v ČSR. Ta bo lahko nakupil v Češkoslovaški za položeni znesek raznovrstno izvozno blago najboljše kakovosti po lastni izbiri. Kupec v ČSR bo dobil zaželeno blago do cene, ki odgovarja znesku, ki je bil položen pri trgovski družbi «Centex». Njen naslov: CENTEX, import-export, 465 Lexington Avenue, NEW YORK 17, N.Y. S.U.S.A.

Češkoslovaški gospodarski priročnik v tujih jezikih

V Pragi je izšel «Le manuel de l'economie tchecoslovaque» (tudi v angleščini), ki ga je uredil Radovan Simaček in založilo ministrstvo za zunanjo trgovino. Vsebuje celokupni pregled češkoslovaškega gospodarstva, kakor n. pr. proizvodnje v industriji, obrti in poljedelstvu, podatke o prometu in turizmu, o zadrugah, financah itd. Natančno označuje posamezna področja češkoslovaškega gospodarstva, prinaša statistične podatke, sezname različnih podjetij in osrednjih organizacij z naslovi vred. Večji del obravnava zunanjo trgovino republike, njeno novo organizacijo in trgovinske izmenjave z najrazličnejšimi državami. Izšel bo tudi v španščini. Inozemski interesenti ga lahko naroče na naslov: Chambre de Commerce Tchecoslovaque, Praha I., U Obecniho domu 3. Na isti naslov se odslej naroča mesečna revija za izvoz L Exportateur Tchecoslovaque».

Ameriške špekulacije z italijanskim petrolejem

Pred kratkim je italijansko časopisje dokaj vidno poudarjalo vest o najdbi petrolejskih ležišč v Cortemaggiore (Piacenza) v Padovi nižini. Tam so namreč po več poizkusih naleteli na debelejšo plast petroleja, ki je privrel na dan in vrže okoli 30.000 kg dnevno. S to najdbo, ki je vsekakor velike važnosti, se Italija seveda ni osamosvojila, ker znaša letna potrošnja te dragocene tekočine okoli 5 milijonov ton, dočim bodo v Padovi nižini črpali le 11 tisoč ton letno. Nekateri italijanski listi so pisali o najdbi zelo navdušeno in celo zatrjevali, da bodo v teku par let vsi italijanski državljani lahko imeli avtomobil. Verjetno ne bo najdba ležišč ničesar koristila italijanski ekonomiji.

Oglejmo si bežno dejstva. Odkar je vodilno mesto v Italiji zavzela krščanska demokracija, se ista postopoma zajeda v vse finančne aparate, katere kontrolira in od katerih črpa vire za lastno propagando. Ali je mogoče, da bi krščanska spekulacija opustila tako sijajen vir dobička, kakor so petrolejska ležišča? Jasno, da ne. AGIP, petrolejska družba, ima za predsednika Boldrini-ja in za podpredsednika poslanca Mattei-a, ki sta oba znana demokristjana. Druga petrolejska družba ANIC je imela za komisarja Kaftal-a, ki je tudi dobro znan v demokristjanskih krogih.

ANIC je bila prvotno italijanska petrolejska družba, danes pa je pretežno v rokah ameriških delničarjev. Gotovo bi se to ne bilo moglo zgoditi, če bi v samem sestavu ANIC-a ne bil nekdo, ki je s svojimi zakulisnimi spletkami dosegel, da je posegla s svojo močno roko v ANIC ameriška Standard Oil. Ko se je pred meseci govorilo o možnosti obstoja petrolejskih ležišč v Padski nižini, kjer so bili našli dokaj močvirskega plina (metan), je Standard Oil takoj prešla v napad ter si pričela osvajati delnice ANIC-a in dosegla je tudi to, da se je osnovala nova družba STANIC, kateri pripadajo petrolejske rafinerije v Bari-ju in Livornu. Kaftal, ki je kot komisar družbe imel proste roke, je želel, da bi tudi ANIC sledila zgledu STANIC-a. Kar na lepem pa je bil Kaftal premeščen in na njegovo mesto je prišel drugi komisar; Santoro, isto tako blaga duša demokristjanske skupnosti. Vzrok temu je bil, da je bila vlada prisiljena poseči vmes, ker bi drugače verjetno lepo število ljudi odreklo zaupanje, ko bi opazili, kaj se godi okoli te petrolejske družbe.

Kaftal pa se ni hotel kar tako podati in je skušal uprizoriti stavko v lastno korist, češ da bi edino pod ameriškim vodstvom delavstvo bilo bolje plačano in bi bilo dovolj dela za vse. Stavka ni uspela, ker je posegla vmes konfederacija dela ter odprla oči delavcem. Kaftal je moral zapustiti lepo službo.

Ko se je to zvedelo pri AGIP-u, so pričeli bolj oprezno delati in je bila vržena parola «kljubovati Američanom». Do kdaj? Italijanski mogotci so sedaj v lepih škripcih, na eni strani morajo paziti, da bi se ne zamerili Američanom, na drugi pa jih skrbi mnenje ljudstva.

Ameriški petrolejski mogotci so se vrgli na delo, da bi tudi v padskih ležiščih imeli glavno besedo. Znano je, da so našli petrolej v globini 1500 metrov, ve se pa tudi, da se nahaja petrolej bolj globoko in sicer od 3 do 20 km. Za vrtanje vrelcev v taki globočini pa so potrebni posebni stroji tipa «derricks», izdelava katerih je ameriški monopol. Američani so jih sicer Italiji obljubili, nikoli pa dali. Italija je skušala dobiti enake stroje pri neki nemški tovarni v anglo-ameriški okupacijski coni, za katere pa ni dobila izvoznega dovoljenja. To pač v znamenje svobode in demokracije, ki vladata tostran železne zavese!

Ameriški načrt je enostaven: doseči, da italijanska vlada dovoli prosto konkurenco za iskanje petroleja, na kar bi se oni preselili v Padsko nižino z njihovimi «derricks-i» — in bi jim ANIC in AGIP padle kot zrele hruške v naročje. Pravijo, da je poslanec Mattei pri neki seji izjavil «še nikoli niso Američani toliko pritiskali na nas».

Prej ali slej bo tudi italijanski petrolej vir dobičkov za ameriške kapitaliste in italijanski potrošnik bo primoran kupovati italijanski petrolej iz ameriških rok.

Najdba v Padski nižini pa je brezdvomno koristila nekaterim drugim. Petrolej so našli že 8. junija, v tisku so pa javili odkritje šele pet dni pozneje, t.j. 13. V teh dneh so bile po italijanskih borzah na tihem pokupljene delnice petrolejskih družb, kolikor je bilo mogoče. Iste delnice so pričele po 13. juniju svoj tek navzgor po 200 in celo 300 točk na dan. Dvig traja še zdaj in kdor je takrat pokupil delnice si je z veliko lahkoto pridobil milijone dobička z vednostjo odgovornih organov, ki so o najdbi molčali celih pet dni.

Petrolej v Padski nižini je na tak način postal predmet velike špekulacije v škodo italijanske ekonomije, ki bi si lahko bila s tem znatno opomogla.

NC

Svetoivansko pevsko društvo „S. ŠKAMPERLE"

je ponesle našo pesem po Dalmaciji

«Bomo, bomo», se oglašajo zdaj vse. Gnetejo se okoli njega, da bi takoj za njim stopile na kopno. Neznansko se jim mudi. Treba se je zlikati, umiti, naspati in po možnosti še ogledati mesto. Na predlog, ki ga bo iznesel tovariš Venturini, nihče še mislil ni. On pa je že svoje tuhtal in tik pred Zadrom poklical načelnika zbora tovariša Zajca. «Veš kaj bo treba», mu je dejal. «Zdaj bomo imeli gotovo malo malice in takoj po njej v gledališče, da preizkusimo akustiko in mogoče bi bilo tudi malo vaje. Saj veš, kako je v Trstu, odkar nimamo dvorane».

Mesto Zader stoji pred nami. Nekoliko stran od brega se ti zdi, da se končujejo pročelja zgradb naravnost v morju. Tudi razvalin ne vidiš in zato potem toliko bolj strmiš nad razdejanjem, ki ga je tu napravila vojna.

Do hotela Beograda je le nekaj korakov. Predstavniki sindikalne organizacije, ki so nas pri parniku čakali, vedo, da smo trudni. Nočejo nas z ničemer mučiti. Kar nam mislijo povedati, bodo povedali zvečer, ko bo Škamperle pel v nabito polni gledališki dvorani in ko se bodo po koncertu razvezala srca.

Pevci, zlasti pevke so bile malo presenečene, ko sta prišla tov. Venturini in Zajc s tistim predlogom. Skrbelo jih je, če bo dovolj časa za likanje kril in bluz. Kaj hočemo, toda je tako, da tudi ta zadeva spada po svoje k zboru.

Gledališka dvorana, v katero gre okoli 1000 ljudi, je glede akustike izvrstno prestala preizkušnjo in tudi zbor sam jo je. Glasovi so se spajali kakor vliti. Na veliko zadovoljstvo vaje ni bilo treba.

Zadrsko gledališče je v ozki ulici, kakšnih je vse polno po dalmatinskih mestih. Mnoge take ulice bodo sedaj za vselej izginile. Ruševine v takih ulicah se ne obnavljajo. Odstranjene so in prostor, kjer so stale, se spreminja v trge in nasade. Zader je bil po osvoboditvi poln ruševin in ulice so bile neprehodne. Zdaj na njih samih ni več sledu po odpadlih zidinah in ometu. V letu 1943 in 1944 je bil sedemdesetkrat bombardiran zaradi vojnih objektov, skladišč bencina in kot center fašizma. Zanimivo pri tem pa je dejstvo, da niso bili ti objekti niti enkrat zadeti in tudi fašisti so se umaknili na varno pred bombnimi napadi. Ti in pa slaba vest jih je gnala v Italijo. Tako je bilo izpostavljeno domače prebivalstvo. Hrvati, ki so kljubovali valovom potujčevanja in katerim tudi valovi bombnikov niso mogli streti volje do življenja in ustvarjanja, ki se bo pričelo v svobodni domovini.

«Do 1918 leta», nam je pri večerji pripovedoval domačin, je bil Zader glavno mesto Dalmacije. Imel je široko razvito kulturo. Naša biblioteka ima preko 100.000 knjig, naš državni arhiv je največji na Balkanu. Prvi hrvatski časopis Kraljski Dalmatin, ki je izhajal od 1806 do 1810 leta za dobe Ilirije, je bil tiskan v Zadru. «Narodni list» je izhajal tu 60 let do 1920». Ozrl se je preko omizja in nadaljeval: «Takrat so prišli Dannunzijevi arditi, vi dobro veste zanje, in uničili so nam naš tisk, hrvatsko in srbsko čitalnico, naše osnovne šole in gimnazijo. Tudi veslaški kljub Jadran jim je bil na poti». «Kakor Sirena v Barkovljah», sem si tedaj v mislih zašepetala.

Z obnavljanjem mesta obnavljajo Zadrčani tudi svojo hrvatsko kulturo. Italijani, kolikor jih je ostalo, imajo vse pravice in svoje šolstvo, kot so ga imeli poprej z eno samo razliko, da je iz njihovih učilnic izginil sovražni duh fašizma ter je pouk prepojen z načeli resnične demokracije. Popravljena je vsa obala, mesto samo je 10 odst. obnovljeno in ta številka dobi svojo ceno šele sedaj, če jo vzporedimo poleg druge številke, ki govori, da je bil 90 odst. Zadra pod ruševinami. Osnovna stvar je bila obnova industrije in ta se je izvršila stoodstotno. Naši pevci so se s tem delno tudi sami prepričali, ko so jim poklonili v okusni pleteni štirioglati košari s pokrovom tri originalne steklenice iz emajla in poslikane z narodnimi motivi. Bile so zapečatene. Ob povratku domov smo jih odpečatili, da bi ne imeli sitnosti na meji in da poizkusimo njih vsebino — likerski produkt tvornice Maraska, Skatla s cigaretami, ki jo je poklonila tvornica tobaka, ni vzdržala tako težke preizkušnje, da bi romala z nami do Dubrovnika in na Reko nazaj. Poleg teh dveh tvornic imajo še vrsto drugih tovarn: ribiških potrebščin, sardin, čokolade, bonbonov, olja in vse delajo preko norme. Le ljudi potrebujejo in dobrodošel je vsak, ki hoče prijeti za delo.

Vsaj še en dan bi morali ostati med nami in nuditi tudi onim, ki niso mogli v dvorano, tak umetniški večer. Ko smo se poslavljali od Zadra, so nas prosili, da bi ponesli v Trstu njihova čustva do tržaškega ljudstva. «Nobena laž nas ne more odvrniti od poti, po kateri nas pelje naš centralni komitet», je rekel predsednik sindikalnega društva. «Vrnite se v Trst, za katerega smo dali mi 8000 žrtev. Povejte tam ljudstvu, kar ste videli in povejte mu resnico».

(Nadaljevanje sledi)

ZADAR — POGLED NA OBALO.

ANGELO VIVANTE

JADRANSKI IREDENTIZEM

39

Iredentistična literatura, ki se ob tem izbruhu iredentistične propagande nanovo razbohoti, takoj popade to misel v «kompenzaciji» med Italijo in Avstrijo in si jo osvoji. Zanjo se ogreva tudi Combi v spisu «La soluzione», kjer se skriva za psevdonimom «madžarski general». Ta človek pride na svetlo v knjigi «La Venezia Giulia», ki jo je sestavil Paolo Fambri in v kateri so zbrani nekateri Fambrijevi članki, objavljeni v «La Nuova Antologia». V teh člankih Fambri dokazuje, da mora Italija razširiti svoje meje do Retskih in Julijskih Alp predvsem iz vojaških razlogov. Gre pač kakor običajno za geografski in nacionalni iredentizem, le da sta takrat ta dva iredentizma spojena in izpremešana. Tudi Fambri se nadeja mirne rešitve tega vprašanja, češ: Avstrija naj odstopi Italiji njene vzhodne meje, v zameno za to pa si lahko po mili volji podvrže celotni Balkanski polotok. Neka druga «anonimna» brošura iste dobe «L'Italia ai confini slavi», podpira isto stališče.

Danes ne bi morda niti najvnetejši italijanski iredentist s polotoka maral videti za tako ceno uresničen svoj iredentistični ideal. Kajti taka zamenjava bi bila v opreki z današnjimi težnjami italijanske trgovine. Toda takrat je bila italijanska industrija še v povojih in, ko je potem hitro dorasla, zaščitena po trošarinskih predpisih, je morala nujno začeti težiti za novimi tržišči. V tem je pravo ozadje današnjega italijansko-avstrijskega antagonizma na Balkanu. Pred letom 1880 nimamo o tem nikakega sledu, tako da priznani strokovnjak Marco Minglietti lahko v tem času upravičeno trdi, da «Italija nima po svoji zgodovinski tradiciji ničesar proti avstrijski ekspanziji na vzhod in da mora celo pomagati Avstriji pri tem konservativnem in obenem progresivnem civilizacijskem poslanstvu.»

Kazno je torej, da je Imbrianijevo in Avezzanovo misel povzela tudi takratna italijanska vlada. V tem smislu vsaj govori v nekem nedavnem spisu markiz Cappelli, ki se je udeležil kot tajnik italijanskih zastopnikov kongresa v Berlinu. Cappelli namreč trdi, da so v Berlinu ponujali Italiji nasproti ekspanzijam drugih držav kompenzacije na Sredozemskem in Jadranskem morju, da pa je Italija te kompenzacije odbila in vztrajala na tem, da bi lahko spremenila «pa čeprav le za nekaj kilometrov svojo vzhodno mejo.

Mož, ki je takrat vodil italijansko zunanjo politiko, je bil vzrastel v iredentistični tradiciji. Marca meseca 1878. pred koncem rusko-turških sovražnosti in na predvečer evropskega kongresa je bil Depreti prepustil predsedstvo vlade in ministrstvo za zunanje zadeve Benedettiju Cairoliju.

Cairoli je sprejel iredentizem v svoj politični program. Leta 1876 je bil ob proslavi šeste stoletnice bitke pri Legnanu, kjer je bila milanska komuna premagala nemškega cesarja Barbarosso, opozoril občinstvo na žalne zastave «neodrešenih» pokrajin. Leta 1877 pa je bil ob komemoraciji bitke pri Mentani jasno označil svoj program z besedami: «Ne bomo odstopili od svoje borbene politike vse dotlej, dokler ne bodo združene z Italijo tiste naše pokrajine, ki so še pod tujčevo oblastjo.» Na pogrebu kralja Viktorja Emanuela je bil skupno s podpredsednikom skupščine zastopal «neodrešene» pokrajine. Kot ministrski predsednik pa je Cairoli baje tudi sprejel neko tržaško deputacijo na čelu z generalom Avezzano in ji baje izjavil, da je pripravljen zagrabiti za puško «čim napoči čas».

Razumljivo je torej, da Benedetto Cairoli s svojim prihodom na blast podžge bolj kot kdaj koli poprej nade italijanskih iredentistov, i se končno vendarle potolažijo v veri, da so pridobili zase tudi alijansko vlado.

(Nadaljevanje sledi)

Zdaj pa, ko sem izbil iz sebe drž'm obup, se mi je srce upo Kojila, ~~in mi je globoko~~ in po vem vsem: velja globoko v meni je velik mir. Spoznal sem zadnja leta vso drago vrednost svojega naroda, njegov neutrudljivi napredek, njegovo pripravljenost tudi za nadaljne borbe za svoje pravice, pripravljenost za nadaljno dopolnjevanje in da se večja žrtve sto tisoja lepega konca, ki nam pravičnost prinese zaslužena za obstanek za vse bodo. Dosti se, narod moj, stoj za ~~narod~~ svoje in svojih zavezo vikrov pravice v Trstu, v Gorici, v Koštanjevici v Reškimanji. Vem, da ne boš, zakaj jasna je tvoja misel, ravna je tvoja pot!

ROKOPIS ZADNJEGA ODSTAVKA ČLANKA OTONA ŽUPANČIČA «ZA TRST», KI GA JE OBJAVIL TUDI «PRIMORSKI DNEVNIK» 19. JUNIJA 1946. *Zgoraj:* TRŽAŠKA MLADINA IN PIONIRJI SO V NEDELJO POČASTILI SPOMIN SVOJEGA NAJDRAŽJEGA PESNIKA.

Moj prvi skok s padalom

Že od nekdaj sem si želela postati pilot in želela sem si tudi, da bi nekega dne skočila s padalom iz letala. To svojo željo sem gojila že od otroških let, čeprav so se mi starejši rogali in mi razlagali, da tak poklic ni primeren za dekleta. Toda zavedala sem se, da to ne odgovarja resnici in da se z vztrajnostjo in dobro voljo vse doseže.

Spominjam se nekega dneva v septembru 1948. Dobro sem si ga zapomnila. Ko sem vstopila v prostore našega letalskega društva, sem opazila na oglasni deski nov oglas. Javili so, da te dni skačejo v Zagrebu padalci. Od samega veselja in razburjenosti nisem vedela kaj početi. Glej, skoraj se bo izpolnila moja davna želja, skočiti iz letala!

Na večer istega dne nam je dežurni zabičal, da se moramo dobro pripraviti, kajti brez teorije ne bomo mogli izvršiti skoka. Zakopali smo se v študij in smo vsi teorijo položili z odličnim uspehom.

Napočil je dan, ki je bil določen za skakanje. Že ob 5 zjutraj smo se sestali na zbornem mestu, od koder nas je kamion odpeljal na letališče. Najprej smo uredili padala. To opravilo je eno izmed glavnih in odgovornih del, ki so v zvezi s skakanjem. Nato smo šli na zletišče in se postavili v vrsto pred pripravljenimi padali. Vsakomur izmed nas je srce močno bilo, ko so nam dežurni pripenjali padala. Dali so nam tudi pripravo, ki sama odpre padala, ker bi se lahko pripetilo, da bi kdo v razburjenju pozabil odpreti ročko padala.

Vstopili smo v letalo posnosno, dvignjene glave, brez strahu, kakor to pristoji bodočim letalcem. Postavili smo se v vrsto po teži, jaz sem bila zadnja. Ker sem bila najlažja, sem se morala spustiti na zemljo zadnja.

Letalo se je začelo počasi dvigati.

Svet pod nami se je izgubljal in postajal vse manjši. Dvignili smo se v višino 800 metrov in zaokrožili okrog Zagreba. Sava se je vila kot srebrna kača, ki se lesketa na soncu. Bilo je veličastno, a tudi napeto. «Pripravi se!» nas je iznenada predramil glas učitelja. Bili smo spet nad letališčem. Vsi smo prijeli ročice padala in čakali v nemi, slovesni tišini. Pilot je zaklical: «Pripravljeni? A učitelj je izrekel samo eno besedo, ki je v tem trenutku pomenila vse: «Skoči!»

Bila sem zadnja. Kakor vsi ostali tovariši, sem skočila v prazen prostor pod letalom. Objel me je hladen veter, zdelo se mi je, da me nosi v nepregledne višave daleč proč od letala. Potegnila sem za ročico, padalo se je razširilo in se napelo nad menoj kakor bela koprena. Tu je bil zame najlepši trenutek v življenju. «Končno se mi je izpolnila želja» — sem pomislila. «Spuščala sem se, zemlja se mi je počasi približevala. Vse to je trajalo zelo malo časa, ali kljub temu mi je ostalo trajno v spominu. Začutila sem slaboten udarec, bila sem na zemlji. Postalo mi je tako žal, da je vse tako hitro minilo. Zložila sem padalo in se napotila na zborno mesto, kjer so že čakali ostali tovariši. Predali smo poročilo učitelju, srečni, da smo tako dobro izvršili nalogo».

Ko sem se vračala vsa zadovoljna in ponosna proti domu, sem še bolj trdno sklenila, da posvetim vse svoje življenje zrakoplovstvu, da postanem letalka. Marsikdo pravi, da ta posel ni za žene, toda danes v svobodni socialistični domovini vsak človek lahko opravlja delo, ki ga veseli, pa naj si bo to mož ali žena. Zato se hočem učiti in delati, dokler ne dosežem svojega cilja.

JURISAN NATASA

Makedonska opera

SKOPJE, 4. — V opernem gledališču v Skopju, ki je bilo otvorjeno pred enim letom, so uprizorili Smetanovo «Prodano nevesto». Dirigiral je makedonski skladatelj in dirigent Prokopijev. Tudi solisti in vsi pevci so mladi makedonski umetniki.

UREDNISTVO: ULICA MONTECCHI štev. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808. — UPRAVA: ULICA R. MANNA št. 29 — Telefonska številka 83-51. OGLASI: od 8.30-12 in od 15-18, tel. 83-51. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 40, finančno-upravni 60, osmrtnice 70 lir. Odg. urednik STANISLAV RENKO. — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Svetogorska ul. 42, Tel. 749 - Koper, ul. Battisti 30/a, Tel. 70.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 260, četrtletna 750, polletna 1400, celoletna 2600 lir; Cona B: 144, 414, 792, 1440 jugolir; FLRJ: 55, 165, 330, 650 din. Poštni tekoči račun za STO-ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska — Ljubljana, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90603-7. — Izdaja ZALOŽNISTVO TRŽAŠKEGA TISKA D. Z O. Z. — TRST.